

LAPE Kymenlaakso

Ihmisen kokoinen lastensuojelu

Lastensuojelun kehittämisen yhteenveto ja tuotokset 2017-2018

Sisällys

1 Lastensuojelu on ihmisen kokoinen	3	
2 Lastensuojelun kehittämisen tavoitteet, kehittäjäryhmät ja tilaisuudet	4	
3 Systemisen toimintamallin pilotointi	7	
4 Perhetyö ja perhekuntoutus	9	
Perhetyön sisältöelementit	11	
Perhetyön polku	13	
Avoperhekuntoutus	14	
5 Perhehoito	15	
Perhehoitajien tuen muodot	16	
Perhehoidon alkuvaiheen Keinu-toiminta	17	
Perhehoitoon sijoitetun lapsen koulunkäynnin tuki	18	
Nostoja perhehoitajien kyselystä	19	
6 Laitoshoidon	21	
Lastensuojelulaitoksen ja lastenpsykiatrian yhteistyö arviointivaiheen aikana	23	
Laitoshoidon juna	24	Yhteenvedon koonti
Kotikallion ja psykiatrian yhteistyön ja yhteisen oppimisen polku	25	Tanja Mäkelä
Laitoshoidon nepsy-malli	26	
7 Kuntoutusmalli koulunkäynnin, lapsen ja perheen tukena	27	
8 Osallisuuden äärellä	28	Kannen valokuva
9 Yhdessä eteenpäin	29	Heli Junttila

1 Lastensuojelu on ihmisen kokoinen

Lastensuojelussa vihmovat muutoksen tuulet ja uskaliaimmat voisivat puhua jopa lastensuojelun vallankumouksesta. Kehittämistyöllä pyritään saamaan asiakas aidosti keskiöön omassa asiassaan ja asiakkaiden kokemukset otetaan mukaan palveluiden kehittämiseen. Byrokratiatyöltä raivataan enemmän tilaa kohtaamiselle ja kuuntelemiselle. Siis inhimillisyydelle. Vain kohtaava työ voi olla vaikuttavaa. Tuki räättälöidään entistä paremmin asiakkaiden tarpeiden mukaan. Miten tässä voitaisiin onnistua, jos asiakkaiden ääni ei kuuluisi kehittämistyössä?

”Vain kohtaava työ voi olla vaikuttavaa.”

Lastensuojelua kehitettiin Kymenlaaksossa osana valtakunnallista lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelmaa vuosina 2017-2018. Kehittämisen kohteina olivat lastensuojelun systeeminen toimintamalli, perhetyö ja perhekuntoutus, perhehoito ja laitoshoido. Kehittämistyössä oli mukana lastensuojelun ammattilaisia, asiakkaita, perhehoitajia ja yhteistyökumppaneita. LAPE:n aikana päästiin kokeilemaan yhteiskehittämistä ja tämä työskentelytapa koettiin hedelmälliseksi. Lastensuojelu on kuitenkin edelleen valtakunnallisesti haastavassa tilanteessa. Asiakasmäärät ja kiireelliset sijoitukset ovat nousukiidossa, eikä muodollisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä tahdo aina löytyä. Riittävätkö resurssit vallankumoukseen?

”Toivon luominen ja ylläpitäminen on erityisen tärkeä osa lastensuojelutyötä.”

Toivo on eteenpäin vievä voima. Ilman toivoa tilaa saa näköalattomuus, joka ei johda yleensä mihinkään hyvään. Toivon luominen ja ylläpitäminen on erityisen tärkeä osa lastensuojelutyötä. Vaikka asiat olisivat nyt huonosti, niin aina on mahdollisuus muutokseen. Näin on myös lastensuojelun kehittämisessä. Vaikka monet muutokset tapahtuvat hitaasti, niin toivo paremmasta vie eteenpäin. Villi visiointi tuo paremman olotilan kuin näköalaton kompastelu. Kaikki kehittäminen ei johda heti merkittäviin tuloksiin, mutta pienet muutokset voivat olla alku jollekin suurel-

le. Kehittämisen lomassa on ideoitu myös uutta kanavaa lastensuojelusta kertomiselle. Näin syntyi Ihmisen kokoinen lastensuojelu -blogi, johon voivat kirjoittaa kymenlaaksolaiset lastensuojelun ammattilaiset, asiakkaat ja yhteistyökumppanit. Blogin tarkoituksena on kertoa omin sanoin lastensuojelusta, sen arjesta, kokemuksista ja ilmiöistä. Lastensuojelu on ”ihmisen kokoinen”.

Lastensuojelussa on lähtenyt vauhdilla käyntiin valtakunnallinen ja maakunnallinen uudistustyö, joka jatkuu LAPE:n jälkeen. Systeemisen toimintamallin pilotointi on ollut keskeinen osa lastensuojelun toimintakulttuurin muutoksen käynnistymistä. THL:n kokoamissa valtakunnallisissa työryhmissä on tehty LAPE:n aikana esimerkiksi valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit ja perhehoidon toimintaohjeen malli. Tämän lisäksi valtakunnallisissa työryhmissä on myös työstetty muun muassa perhetyön ja sosiaalityön porrasteisuutta.

Tämä on yhteenveto LAPE Kymenlaakso –hankkeen aikana toteutetusta lastensuojelun kehittämisestä vuosina 2017-2018. Lastensuojelun kehittämisessä hyödynnettiin valtakunnallisia THL:n kokoamia lastensuojelun lape-mallinnusraportteja, jotka antoivat pohjaa ja suuntaa maakunnan lastensuojelun kehittämiselle. Löydät mallinnusraporttien tarkemmat tiedot lastensuojelun eri teemojen alta. Tässä yhteenvedossa kerrotaan lastensuojelun kehittämisestä ja sen tuotoksista, jotka ovat ehdotuksia maakunnan yhteisten mallien perustaksi ja jatkokehittelyn pohjaksi.

Lämpimät kiitokset kaikille LAPE Kymenlaakson lastensuojelun kehittämiseen osallistuneille lastensuojelun ammattilaisille, asiakkaille, perhehoitajille ja yhteistyökumppaneille. Rohkeutta, iloa ja oivalluksia lastensuojelun kehittämiseen!

Tanja Mäkelä, projektisuunnittelija, LAPE Kymenlaakso

2 Lastensuojelun kehittämisen tavoitteet, kehittäjäryhmät ja tilaisuudet

Lastensuojelua kehitettiin Kymenlaaksossa osana erityispalveluiden kokonaisuutta vuosina 2017-2018.

Hankesuunnitelmaan kirjatut tavoitteet:

- Kymenlaaksoon on kehitetty lastensuojelun moniammatillinen toimintamalli ja ammattilaisten osaamista on vahvistettu suhdperustaisen sosiaalityön suuntaan.
- Perhetyön (sis. sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö) ja perhekuntoutuksen maakunnallista toimintamallia mallinnetaan.
- Perhehoitajien tukea mallinnetaan sekä perhehoidon valvonnan ja ohjauksen mallia rakennetaan maakunnallisesti.
- Lastensuojelulaitosten monitoimijainen yhteistyön malli on rakennettu.
- Lasten, nuorten ja perheiden suunnitelmallinen osallistuminen palvelujen uudistamiseen toteutuu.

Hankesuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet:

- Rakennetaan monitoimijainen lastensuojelun toimintamalli.
- Kehitetään maakunnallinen perhetyön (sis. myös sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön) ja perhekuntoutuksen malli.
- Perhehoitajien tuen malli, perhehoidon valvonnan ja ohjauksen malli
- Monitoimijainen yhteistyö lastensuojelulaitoshoidossa

Kymenlaaksossa pilotoitiin lastensuojelun systeemistä toimintamallia LAPE:n aikana. Perhetyön osalta määriteltiin yhteiset perhetyön sisällöt ja perhetyön polku sekä kuvattiin avoperhekuntoutuksen mallia. Perhehoidon osalta kehitettiin perhehoidon alkuvaiheen tukea, perhehoidon Keinu-toimintaa ja avattiin maakunnan yhteiset perhehoitajien tuen muodot. Perhehoidon ohjauksen ja valvonnan sisältöjä ei ehditty kehittää LAPE:n aikana. Koko sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan osalta tehtiin esitys sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan organisoitumisesta maakunnassa. Esitys sisältää erilliset valvontaan erikoistuneet työntekijät ja perhehoidon koordinaattorin.

Laitoshoidon kehittämisessä luotiin yhteistä viitepohjaa kymenlaaksolaiselle laitoshoidolle valtakunnallista mallinnusta hyödyntäen. Laitoshoidon ja lastenpsykiatrian yhteistä arvioinnin polkua kuvattiin yhteisen kokeilun avulla. Laitoshoidon koulutus järjestettiin kehittämisessä esiin nousseiden tarpeiden perusteella. Laitoshoidossa toivottiin koulutusta traumoihin liittyen.

Asiakkaiden osallisuutta pyrittiin vahvistamaan lastensuojelun kehittämisessä. Perhetyöhön perustettiin kaksi perhetyön kehittäjäasiakasryhmää vanhemmille. Laitoshoidon, perhetyön ja perhekuntoutuksen kehittäjäryhmissä on ollut vanhempia mukana. Laitoksissa kehitettiin yhteisökokouksia työntekijävetoisista palaverista nuorten itsensä vetämiin yhteisökokouksiin. Kymenlaakson perhehoitajat ry perusti ryhmän alaikäisille nuorille. Ryhmään kuuluu perhehoidossa asuvia nuoria ja sijais-saruksia. Nuorten ryhmää yritettiin käynnistää myös Kouvolan kaupungilla, mutta ryhmä ei toteutunut LAPE:n aikana.

LAPE:n aikana vahvistettiin ammattilaisten osaamista osallisuuteen, kokemusasiantuntijuuteen ja yhteiskehittämiseen liittyen. Erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden mahdollistaminen lastensuojelun kehittämisessä vaatii kehittämistyötä tulevaisuudessa.

Kehittäjäryhmät

Lastensuojelun kehittäjäryhmät koottiin kesän 2017 aikana. Kymenlaakson kuntia pyydettiin nimeämään lastensuojelun kehittäjäryhmiin osallistujat. Sippolan koulu-kodille, järjestöille ja lasten- ja nuorisopsykiatrialle lähetettiin kutsut kehittäjäryhmiin. Erityisesti laitoshoidon kehittäminen edellytti lasten- ja nuorisopsykiatrian osallistumista kehittämiseen, koska tavoitteeseen sisältyi erityispalveluiden jalkautuminen laitoksiin.

Lastensuojelun kehittämisen koordinoinnista ja ryhmien vetämisestä vastasi projektisuunnittelija Tanja Mäkelä. Lastensuojelun kehittämisessä työskentelivät seuraavat työryhmät:

SYSTEEMISEN MALLIN KEHITTÄJÄT (11/2017-08/2018)

Ryhmässä edustettuina Haminan, Kotkan ja Kouvolan lastensuojelun esimiehet / systeemisen mallin kouluttajat

PERHETYÖN KEHITTÄJÄT (09/2017-10/2018)

Ryhmässä oli edustettuina LAPE-Kymenlaaksossa mukana olevien kuntien perhetyö, MLL Kymenpiiri, Sippolan koulukoti ja kehittäjäasiakkaat (osalla tapaamisista).

PERHEKUNTOUTUKSEN KEHITTÄJÄT (02/2018-10/2018)

Haminan, Kotkan ja Kouvolan perhetyö, lastensuojelun ja kuntien laitossyksiköiden edustajat, lastenpsykiatria, MLL Kymen piiri, Kymenlaakson ensi- ja turvakotiyhdistys, kehittäjäasiakkaat

PERHEHOIDON KEHITTÄJÄT (10/2017-10/2018)

Kouvolan ja Kotkan perhehoidon ammattilaisia sekä perhehoitajia

LAITOSHOIDON KEHITTÄJÄT (09/2017-10/2018)

Haminan, Kotkan ja Kouvolan omat lastensuojeluyksiköt, lastensuojelu, lasten- ja nuorisopsykiatria, Sippolan koulukoti, kokemusasiantuntijat

SIJASHUOLLON OHJAUKSEN JA VALVONNAN KEHITTÄJÄT (11/2017-03/2018)

Haminan, Kotkan ja Kouvolan lastensuojelun esimiehet, pj. Kouvolan lapsiperhepalveluiden palvelupäällikkö

LASTENSUOJELUN KEHITTÄJÄTIIMI (08/2017-10/2018)

Tämä ryhmä perustettiin kehittämisen seurantaan ja ohjaukseen liittyen. Ryhmässä oli Haminan, Kotkan, Kouvolan ja Kaakon kaksikon lastensuojelun esimiehet, kokemusasiantuntijavanhempi, lasten- ja nuorisopsykiatrian ylilääkärit, erityisen tuen päällikkö (Kouvola), varhaiskasvatusjohtaja (Kotka), Sippolan koulukodin johtaja, MLL Kymen piirin perhepalvelupäällikkö, Kymenlaakson perhehoitajat ry:n puheenjohtaja

Ensimmäiset kehittäjäryhmät käynnistyivät elo-syyskuussa 2017. Tätä ennen järjestettiin lastensuojelun esimiesten tapaamisia, joilla avattiin ja täsmennettiin hanke-suunnitelman kehittämistavoitteita perhetyön osalta. Suurin osa ryhmistä käynnistyi syksyn 2017 aikana ja työskenteli lokakuun 2018 loppuun. Suurin osa ryhmistä kokoontui pääasiassa kerran kuukaudessa, kesäaikaan lukuun ottamatta. Lastensuojelun kehittäjätiimi kokoontui neljä kertaa. Kehittäjäryhmien lisäksi oli kokeiluihin liittyviä pienempiä työryhmiä.

Systeemisen mallin pilotointi muodosti oman kokonaisuuden, koska kyseessä oli jo valmis malli, jota lähdettiin kokeilemaan Kouvolassa, Kotkassa ja Haminassa. THL vastasi systeemisen mallin kouluttajien koulutuksesta ja työnohjauksesta. Systeemisen mallin pilotointi oli osa valtakunnallista lastensuojelun kehittämistyötä, jossa haettiin uutta suuntaa lastensuojelutyölle. Systeemisen mallin levittäminen jatkuu valtakunnallisessa SyTy-hankkeessa.

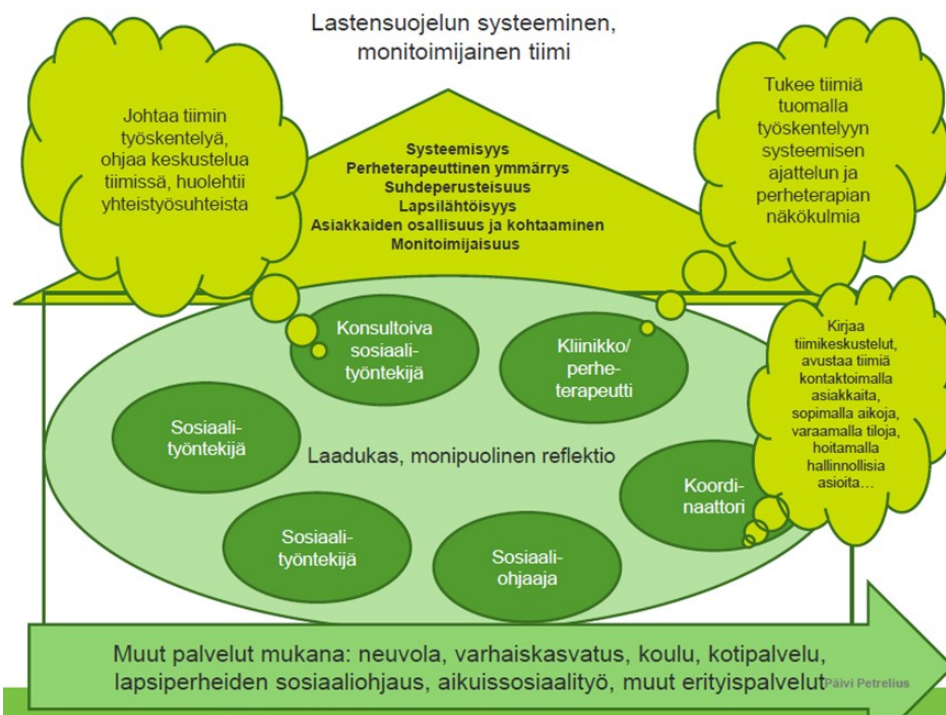
Lastensuojelun kehittämistä arvioitiin THL:n ohjeiden mukaan maakunnallisissa arviointipajoissa. Kymenlaaksossa järjestettiin syksyllä 2018 seuraavat arviointipajat: systeemisen mallin pilotointi, perhetyö ja perhekuntoutus, perhehoito ja laitoshoido. Systeemisen mallin arviointipajan vetämisestä vastasi Jukka Pyhäjoki. Muista arviointipajoista vastasi sosiaalialan osaamiskeskus Socom. Arviointipajat oli suunnattu lastensuojelun kehittäjäryhmien ammattilaisille, asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. THL tekee valtakunnallisen arviointiraportin lastensuojelun kehittämisestä.

LAPE Kymenlaakson lastensuojelun kehittämiseen liittyvät tilaisuudet

- **Perhehoitajien ilta 6.9.2017**
- **Yhdessä kohti ihmissuhteita rakentavaa lastensuojelua –yhteiskehittämispäivä 28.9.2017**
Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhteinen päivä systeemiseen toimintamalliin liittyen.
- **Osallisuuden äärellä –iltapäivä 12.12.2017**
Iltapäivä osallisuudesta, kokemusasiantuntijuudesta ja yhteiskehittämisestä. Tilaisuus oli suunnattu lastensuojelun, lasten- ja nuorisopsykiatrian ammattilaisille.
- **Perhehoitajien raati 8.3.2018 ja 14.5.2018**
- **Lapsen hyvinvointi rakentuu suhteissa –yhteiskehittämispäivä 27.3.2018** (Lappeenranta)
Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhteinen päivä laitoshoidon kehittämiseen liittyen.
- **Kohtaamisen haasteet ja mahdollisuudet –systemisen pilottitiimien yhteinen koulutuspäivä 18.4.2018**
- **Lastensuojelun verkostoiltpäivä 19.4.2018**
Tilaisuus oli suunnattu lastensuojelun yhteistyökumppaneille (kuntatoimijat, Carea) ja kuntien lastensuojelun ammattilaisilla.
- **Lastensuojelun verkostoiltpäivä 26.4.2018**
Tilaisuus oli suunnattu lastensuojelun yksityisille palveluntuottajille ja kuntien lastensuojelun ammattilaisille.
- **Perhehoidon Keinu-koulutus 5.5. ja 25.5.2018**
lastensuojelun perhehoidon ammattilaisille
- **Perhetyön yhteiskehittämispaja 10.9.2018**
perhetyön kehittäjäryhmälle, kehittäjäasiakkaille ja yksityisille palveluntuottajille
- **Perhehoidon Keinu-päiväleiri (syksy 2018)**
- **Stressi ja kriisitilanteet lapsuudessa 9.6., 25.8. ja 10.11.2018**
koulutus kuntien lastensuojelun laitosyksiköiden työntekijöille, kolme samanlaista päivää
- **Osallisuuden äärellä –paja 4.12.2018**
LAPE Kymenlaakson aikaiset kokeilut osallisuuteen liittyen. Miten asiakkaiden osallisuus mahdollistetaan maakunnan lastensuojelun kehittämisessä tulevaisuudessa?

3 Systemisen toimintamallin pilotointi

THL järjesti kouluttajakoulutuksen systemisen mallin pilotointiin liittyen LAPE:n aikana. Kymenlaaksosta osallistui kaksi sosiaalityöntekijä-perheterapeutti kouluttajaparia THL:n systemisen mallin kouluttajakoulutukseen syksyllä 2017. Kouvolasta koulutukseen osallistui kaksi lapsiperhepalveluiden palveluvastaavaa, joista toisella oli myös perheterapeutin koulutus. He muodostivat kouluttajaparin Kouvolaan. Kotkasta osallistui johtava sosiaalityöntekijä ja Haminasta sosiaalityön esimies, jolla oli myös terapeutin koulutus. He muodostivat kouluttajaparin Kotkan ja Haminan pilottitiimeille. Pilottitiimien koulutus alkoi kunnissa loppusyksyllä 2017 ja ensimmäiset pilottitiimit alkoivat hyödyntää systemistä mallia työskentelyssään loppuvuodesta 2017. Systemistä toimintamallia pilotoitiin Haminassa (lähes koko lastensuojelu), Kotkassa (palvelutarpeen arviointi) ja Kouvolassa (lastensuojelun avopalvelut). Pilotointi tehtiin pääasiassa vuoden 2018 aikana.

Kuvio: Päivi Petrelius/ THL

Haminassa systemisen mallin pilotointiin osallistui kaksi lastensuojelun tiimiä. Mukana oli lähes koko lastensuojelu. Tiimeillä oli yhteinen perheterapeutti Haminan perheneuvolasta sekä yhteinen konsultoiva sosiaalityöntekijä. Tiimeissä oli mukana sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia sekä perhetyöntekijöitä.

Kouvolassa systemistä mallia pilotoitiin kahdessa lastensuojelun avohuollon tiimissä. Kolmas tiimi koulutettiin syksyllä 2018. Kouvolassa tehtiin suunnitelma koko lastensuojelun kouluttamisesta. Systemisen tiimeillä oli yhteinen perheterapeutti, joka toimi lapsiperhepalveluiden palveluvastaavana. Tiimeillä oli myös yhteinen konsultoiva sosiaalityöntekijä.

Kotkassa systemistä mallia pilotoitiin kolmessa palvelutarpeen arvioinnin tiimissä. Tiimeihin osallistui kaksi perheterapeuttia, joiden työpanos oli hankittu sairaanhoidopiiriltä. Tiimeillä oli yhteinen konsultoiva sosiaalityöntekijä.

Pilottitiimien esimiehet ja kouluttajat kokoontuivat LAPE:n aikana säännöllisesti arvioimaan ja jakamaan pilotoinnin kokemuksia. Kymenlaaksossa tuli pilotoinnin aikana esiin muun muassa seuraavia myönteisiä kokemuksia: *malliin kuuluvat tiimipalaverit koettiin hyviksi, oli enemmän aikaa pysähtyä asiakkaiden asioiden äärelle, asiakkaiden kohtaamiselle oli enemmän aikaa, asiakkaiden siirtyminen lastensuojeluun vähentyi palvelutarpeen arvioinnin tiimeistä, perheterapeuttien osallistuminen tiimeihin toi tärkeitä näkökulmia, asiakastyöhön saatiin konkreettisia työvälineitä.* Pilotoinnin haasteina olivat muun muassa *suuret asiakasmäärät, kaikkien asioiden läpikäymiseen ei ollut aina tiimeissä aikaa, konsultoivien sosiaalityöntekijöiden työpanoksen jakaminen useamman tiimin kesken, koordinaattorin roolin täsmentäminen.*

Systemistä mallia ja Kymenlaakson pilotteja esiteltiin LAPE Kymenlaakson järjestämissä lastensuojelun verkostoiltoapäivissä lastensuojelun yhteistyökumppaneille ja kuntien lastensuojelun ammattilaisille 19.4.2018 ja lastensuojelun yksityisille palveluntuottajille ja kuntien lastensuojelun ammattilaisille 26.4.2018.

Pilotointia tehtiin osittain haastavissa tilanteissa, koska asiakasmäärät olivat paikoin liian suuria. Maakunnassa saatiin kuitenkin rohkaisevia kokemuksia pilotointien aikana ja systeemistä mallia halutaan viedä maakunnassa eteenpäin. Kymenlaakso on tehnyt hakemuksen valtakunnalliseen SyTy- lastensuojelun systeemin mallin käyttöönotto- ja juurrutushankkeeseen.

Systeemisen mallin pilotointia arviointiin Jukka Pyhäjoen vetämässä työpajassa lokakuussa 2018. Mukana oli Kouvolan, Kotkan ja Haminan pilottitiimien ammattilaisia ja esimiehiä. Arviointipajassa pohdittiin systeemin mallin pilotoinnin ilon aiheita ja haasteita. Ilon aiheina mainittiin muun muassa seuraavat asiat: *on enemmän aikaa tavata lasta ja perhettä, enemmän aikaa syventyä lapsen ja perheen tilanteeseen, tiimin sitoutuminen, on jaettu ja opittu uusia menetelmiä, asioiden syvällisempi pohdinta, lapsella ja vanhemmillä omat työntekijät ja perheterapeutti on tuonut uutta näkökulmaa.* Haasteita mainittiin muun muassa seuraavat asiat: *asiakasmäärät ovat olleet liian suuria ja sen takia ei ole aina pystytty toteuttamaan työskentelyä toivotulla tavalla, vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen, palvelutarpeen arvioinnin aikaraja, uusien työntekijöiden kouluttaminen, rakenteiden ja roolien epäselvyys.*

Arviointipajan osallistujat nimesivät seuraavat askelet systeemin mallin levittämiseksi ja juurruttamiseksi:

- osallistuminen valtakunnalliseen SyTy-hankkeeseen
- kaikkien työntekijöiden kouluttaminen systeemin malliin
- johdon sitoutuminen
- rakenteet toiminnalle
- tiedottaminen henkilöstölle
- yhteinen suunnittelu
- verkostot mukaan

- Systeemisen mallin mukaan työskentelevät vievät asiaa eteenpäin ja vahvistavat tekemistä: prosessityön ohjaaminen, työnohjaus, itsereflektio, mitä minä itse näen ja ajattelen tästä ajattelusta, jaetaan oppimisen ja jakamisen tieto

Systeemisen mallin arviointipajan raportti (Pyhäjoki 2018) on liitetty LAPE Kymenlaakso –hankkeen loppuraporttiin

MALLINNUSRAPORTTI

Lahtinen, Pia, Männistö, Leena & Raivio, Marketta. 2017. Kohti suomalaista systemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja.

Löydät julkaisun osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>

4 Perhetyö ja perhekuntoutus

Perhetyön kehittämisessä keskityttiin yhteisen sisällön avaamiseen ja määrittelyyn maakunnan tasolla. Perhetyö on monipuolinen kokonaisuus, joka sisältää monelais- ta työskentelyä perheen tukena. Tällä hetkellä perhetyö on organisoitu hieman eri tavoin eri kunnissa. Perhetyössä viuhuu erilaisia käsitteitä, jotka voivat aiheuttaa sekaannusta asiakkaissa, yhteistyökumppaneissa ja jopa perhetyön sisällä. Sen vuoksi yhteisen sisällön määrittely on ensimmäinen askel kohti yhteistä mallia. Perhetyö sisältää erilaisia työmuotoja sekä julkisella että yksityisellä puolella. Sosiaali- huoltolain mukaisen perhetyön ja tehostetun perhetyön välillä ei ole aina selkeää eroa. Pienemmissä kunnissa saman työntekijän vastuulla ovat molemmat perhe- työn muodot. Työskentelyssä hyödynnettiin perhetyön ja perhekuntoutuksen valta- kunnallista lape-mallinnusraporttia (esim. sisältöelementit). Perhetyön yhteinen sisällön määrittely ja polun avaaminen luovat pohjaa tulevalle yhteiselle kehittä- miselle. Lisäksi luotiin pohjaa monitoimijaisen avoperhekuntoutuksen mallin kehittä- miselle. Yhteisen, monitoimijaisen perhetyön mallin rakentaminen jatkuu maakun- nassa uuden sote-organisaation myötä.

Perhetyön muodot, sisältöelementit ja perhetyön polku

Kehittämistyössä perhetyö jäsennettiin kolmeen muotoon: *perhetyö, tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus*. Perhekuntoutusta voidaan toteuttaa laitoksessa tai avomuotoisena perheen kotona. Kehittämistyössä käytiin keskustelua siitä, miten sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö eroaa tehostetusta perhetyöstä, jota säätelee lastensuojelulaki. Joskus vain käyntimäärät tuntuvat erottavan nämä. Perhetyön porrasteisuutta työstetään parhaillaan THL:n johtamassa työskentelyssä. Näitä tu- loksia hyödynnetään jatkossa myös maakunnan perhetyön kehittämisessä. Perhe- työn sisältö avattiin mallinnusraporttiin määriteltyjen sisältöelementtien avulla. Si- sältöelementit avattiin oman maakunnan perhetyön näkökulmasta, mitä nämä asiat pitävät meillä sisällään? Perhetyön sisältöelementtejä työstettiin kehittäjäryhmän lisäksi perhetyön kehittäjäasiakasryhmässä ja yksityisille palveluntuottajille suunna- tussa yhteiskehittämispajassa. Matkan varrella sisältö täsmentyi ja kirkastui. Näistä

määrittelyistä muodostuu kymenlaaksolaisen perhetyön yhteinen sisältö ja ne ovat hyödynnettävissä perhetyön jatkokehittämisessä. Sisältöelementit on kuvattu sivuil- la 11-12.

Yhteisen sisällön määrittelemisen ohella avattiin perhetyön polku, eli miten perhe- työn polku etenee asiakkuuden aikana. Työskentelyn aikana oli monta vaihtoehtoa, mallinnetaanko perhetyön eri muotojen tarkempi polku vai kuvataanko yksi yhtei- nen, jota voi hyödyntää kaikissa perhetyön muodoissa. Kehittäjäryhmässä pää- dyttiin lopulta siihen, että perhetyöhön kuvattiin yksi yhteinen polku. Työskentelyssä avattiin sitä, mitä perhetyön alku-, työskentely- ja päätösvaiheessa tapahtuu. Jokaisen perheen oma perhetyön polku räätälöidään heidän tarpeiden pohjalta ja työskentelyn elementit kootaan tarpeiden mukaan sisältöelementeistä. Näin ollen jokaisen perheen polku voi olla hieman erilainen, mutta tietyt asiat määrittelevät jokaista polkua (aloitus, yhdessä tekeminen, yhdessä arviointi, lopetus). Perhetyön polku on kuvattu sivulla 13.

Avoperhekuntoutus

Kehittämistyössä luotiin pohjaa monitoimijaiselle avoperhekuntoutukselle. Kehittä- misessä hyödynnettiin Kotkan perhetyön ja lastenpsykiatrian kokemuksia yhteisestä työskentelystä LAPE:n aikana. Kehittämistyössä avoperhekuntoutusta kuvattiin tuki- muodoksi laitospolun jälkeiseen ja siirtymävaiheen työskentelyyn. Tavoitteena on koko perheen kuntouttaminen eri toimijoiden toteuttamalla yhteisellä työskentelyllä. Työskentely alkaa jo laitospolun aikana. Perheen tilanne on arvioitu hyvin ennen avoperhekuntoutus-jaksoa. Vaikka avoperhekuntoutus sisältää myös yhteistä arvi- ointia, se ei ole tarkoitettu arviointijaksoksi. Avoperhekuntoutus-jakso perustuu perheen ja heidän kanssa työskentelevien tahojen yhteiseen suunnitelmaan, työskentelyyn ja arviointiin. Eri toimijoiden työskentelyä sovitetaan yhteen perheen kuntoutumisen edistämiseksi. Jakso räätälöidään perheen yksilöllisten tarpeiden, tavoitteiden ja yhteisen suunnitelman perusteella. Jakson toteutuminen edellyttää perheen motivoitumista yhteiseen työskentelyyn. Avoperhekuntoutus ei sovi tilan- teisiin, jossa on kyse akuutista päihde- tai mielenterveysongelmasta. Perhe on mu- kana suunnittelemassa omia tavoitteita ja arvioimassa niiden toteutumista.

Kehittäjäasiakkaat toivat esiin, että on tärkeää, että jakson pituus olisi etukäteen tiedossa. He kokivat erityisen tärkeänä myös sen, ettei jaksolla ole niin sanottuja piilotavoitteita. Nämä asiat vaikuttavat myös motivoitumiseen ja sitoutumiseen. Avoperhekuntoutus-jakson työskentelyssä kaikki tehdään yhdessä ja yhteistyössä perheen kanssa. Perheen kanssa seurataan säännöllisesti perheen ja työskentelyn tavoitteiden toteutumista. Avoperhekuntoutus on suunnitelmallinen, koko perhettä kuntouttava yhteisen työskentelyn jakso, joka kestää 3-6 kuukautta. Avoperhekuntoutus on kuvattu sivulla 14.

Perhetyön kehittäjäasiakastoiminta

Lastensuojelun kehittämiseen haluttiin saada asiakkaita mukaan. LAPE:n aikana oli tarkoitus kokeilla erilaisia tapoja mahdollistaa asiakkaiden osallistuminen kehittämiseen (esimerkiksi ryhmätoiminta, raadit). Kouvolan perhetyössä alettiin suunnitella kehittäjäasiakasryhmän käynnistämistä syksyllä 2017. Ryhmän käynnistymistä ideoitiin osana LAPE:n kehittämistä. Tavoitteena oli saada asiakkaiden näkökulmia ja kokemuksia perhetyön kehittämiseen.

Kouvolan perhetyössä käynnistettiin perhetyön kehittäjäasiakasryhmä teemalla ”tutkitaan yhdessä, mikä oikeasti auttaa” tammikuussa 2018. Ryhmä kokoontui noin kolmen viikon välein. Ryhmän aloitti kuusi vanhempaa, joilla oli kokemusta perhetyöstä ja lastensuojelun palveluista. Ryhmän vetämisestä vastasivat perhetyön esimiehet. Ryhmän kokeiluvaihe kesti tammikuusta kesäkuuhun. Tämän jälkeen ryhmän toiminta jatkui asiakkaiden ja ammattilaisten yhteisestä toiveesta. Ryhmän kehittäjäasiakkaita osallistui LAPE:n aikana myös lastensuojelun verkostoiltapäiviin, perhetyön yhteiskehittämispajaan sekä perhetyön kehittäjäryhmän tapaa- miselle. Kotkan perhetyössä aloitettiin kehittäjäasiakasryhmä alkukesällä 2018. Kotkan ryhmän suunnitelmana on kokoontua neljä kertaa vuodessa. Molemmissa kehittäjäasiakasryhmissä on käsitelty esimerkiksi perhetyön sisältöelementtejä ja perhetyön prosessia. Ryhmien kautta on saatu asiakkaiden arvokkaita näkökulmia ja kokemuksia perhetyön kehittämiseen. Molemmat perhetyön kehittäjäasiakasryhmät jatkavat edelleen toimintaansa.

Lue lisää Kouvolan perhetyön kehittäjäasiakastoiminnasta:

Petrelus, P., Eriksson, P. 2018. Uudistuva lastensuojelu: kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Kokoelma sisältää artikkelin Mauno. R. : Tutkitaan yhdessä, mikä oikeasti auttaa, kokemuksia perhetyön kehittämisestä yhdessä asiakaskehittäjien kanssa Kouvossa.

Löydät julkaisun osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>

Perhetyön kehittäjäryhmän huomiot jatkokehittämiseen:

- Uuden sote-organisaation myötä kehittäminen jatkuu: miten mahdollistetaan perhetyön palveluiden tasalaatuisuus maakunnassa?
- Perhetyön valtakunnalliset linjaukset otetaan maakunnan kehittämistyössä huomioon, esim. perhetyön porrasteisuus.
- Perhetyön kehittämistä tehdään jatkossa tiiviimmin eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Tavoitteena on monitoimijainen perhetyö.
- Asiakkaiden mukana olo mahdollistetaan jatkossakin perhetyön kehittämisessä.

MALLINNUSRAPORTTI

Alatalo, Marjo, Lappi, Kari ja Petrelus, Päivi. 2017. Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä.

Löydät julkaisun osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>

Perhetyön sisältöelementit

LASTA SUOJELEVA JA LAPSIKESKEINEN TYÖSKENTELY

- Perhetyön avulla vahvistetaan vanhemman kykyä vastata lapsen tarpeisiin ja lisätään turvallisuutta perheessä.
- Lapsen elämis- ja kokemusmaailmaa tehdään näkyväksi työskentelyn avulla. Lapsen ääntä, kokemuksia ja tarpeita tuodaan esiin.
- Lapsen kanssa työskennellään myös kahden kesken. Silloin leikitään, hoivataan ja ollaan lähellä. Lasta kuunnellaan ja ollaan aidosti läsnä.
- Lasten kanssa hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä (esim. pelit, leikit ja liikunta).

LASTEN, VANHEMPIEN JA KOKO PERHEEN TOIMIJUUTTA VAHVISTAVA JA KUNTOUTTAVA TYÖSKENTELY

- Alussa tutustutaan ja luodaan hyvä vuorovaikutussuhde kaikkien perheenjäsenten kanssa.
- Perheen tilannetta ja tuen tarpeita kartoitetaan yhdessä perheen kanssa. Työskentelyä toteutetaan niin, että jokainen perheenjäsen tulee kuulluksi.
- Perheen palvelukokonaisuus suunnitellaan perheen tarpeiden pohjalta. Tämä tehdään yhdessä perheen ja heidän työntekijöiden kanssa. Suunnittelussa huomioidaan perheen historia, voimavarat ja kokonaisuus.
- Perhetyössä tuodaan esille perheen omia vahvuuksia ja perhettä autetaan oivaltamaan uusia näkökulmia.
- Perhetyö on yhdessä tekemistä ja tavoitteellista työskentelyä, jonka edistymistä seurataan säännöllisesti yhdessä perheen ja heidän työntekijöiden kanssa.

TILANTEEN JA TUEN
TARPEIDEN
ARVIOINTI

KONKREETTINEN APU

OHJAUS

LÄHEISTEN,
VERTAISTEN JA
YHTEISÖLLINEN TUKE

HOITO

Perhetyön sisältöelementit

TILANTEEN JA TUEN TARPEIDEN ARVIOINTI

Perhetyössä huomioidaan perheen historia: *mitä on tehty, mitkä palvelut ovat olleet aiemmin mukana, minkälaiset vaikutukset työskentelyllä oli?*

Arviointi on pysähtymistä pohtimaan. Perheen tilannetta ja tuen tarpeita kartoitetaan yhdessä perheen, läheisten ja perheen kanssa työskentelevien kanssa.

Työskentelyyn luodaan yhteiset, käytännönläheiset tavoitteet, joiden edistymistä seurataan säännöllisesti yhdessä perheen kanssa. Mikä toimii, mikä on hyvää?

KONKREETTINEN APU

Yhdessä tekeminen ja arjessa auttaminen ovat osa perhetyötä.

Perhetyöntekijä hoitaa arjen asioita tarvittaessa yhdessä perheen kanssa.

Käytännönläheinen apu mahdollistaa perhetyön käynnistymisen ja apua voidaan antaa eri vuorokauden aikoina.

Perhetyön polku luodaan perheen yksilöllisten tarpeiden pohjalta.

OHJAUS

Perhetyössä etsitään käytännönläheisiä ratkaisuja yhdessä perheen kanssa.

Perhetyössä on mahdollista saada ohjausta ja neuvontaa omien tarpeiden pohjalta.

Perheenjäseniä autetaan oivaltamaan uusia näkökulmia.

Perhetyön avulla tuodaan esiin perheenjäsenten vahvuuksia.

Perhetyö luo toivoa tulevaan ja toimii perheen tsempparina.

LÄHEISTEN, VERTAISTEN JA YHTEISÖLLINEN TUKI

Perheen läheisverkosto kartoitetaan yhdessä perheen kanssa (esim. sukupuoli, verkostokartta).

Perhetyö voi toimia silanrakentajana perheen ja läheisverkoston välillä.

Perhetyössä mahdollistetaan osallistuminen perhetyön ryhmä- ja vertais-toimintaan (esim. ryhmät, leirit, perhekerhot).

Sisältöelementit painottuvat työskentelyssä perheen tarpeiden mukaan.

HOITO

Perhetyössä kohtaamiset ja vuorovaikutus ovat hoitavia sekä kuntouttavia.

Perhetyön työotteina ovat voimavara- ja ratkaisukeskeisyys tai muu terapeutin työskentelyote.

Perhetyön työskentelytapoina käytetään esim. vuorovaikutusleikkejä, voimauttavaa työskentelyä ja kosketukseen pohjautuvia menetelmiä.

Perhetyö ei korvaa terveydenhuollon palveluita.

LAPE Kymenlaakso: perhetyön kehittäjät

Perhetyö

• LASTA SUOJELEVAA JA LAPSIKESKEISTÄ
• PERHEEN TOIMIJUUTTA VAHVISTAVAA
JA KUNTOUTTAVAA TYÖSKENTELYÄ

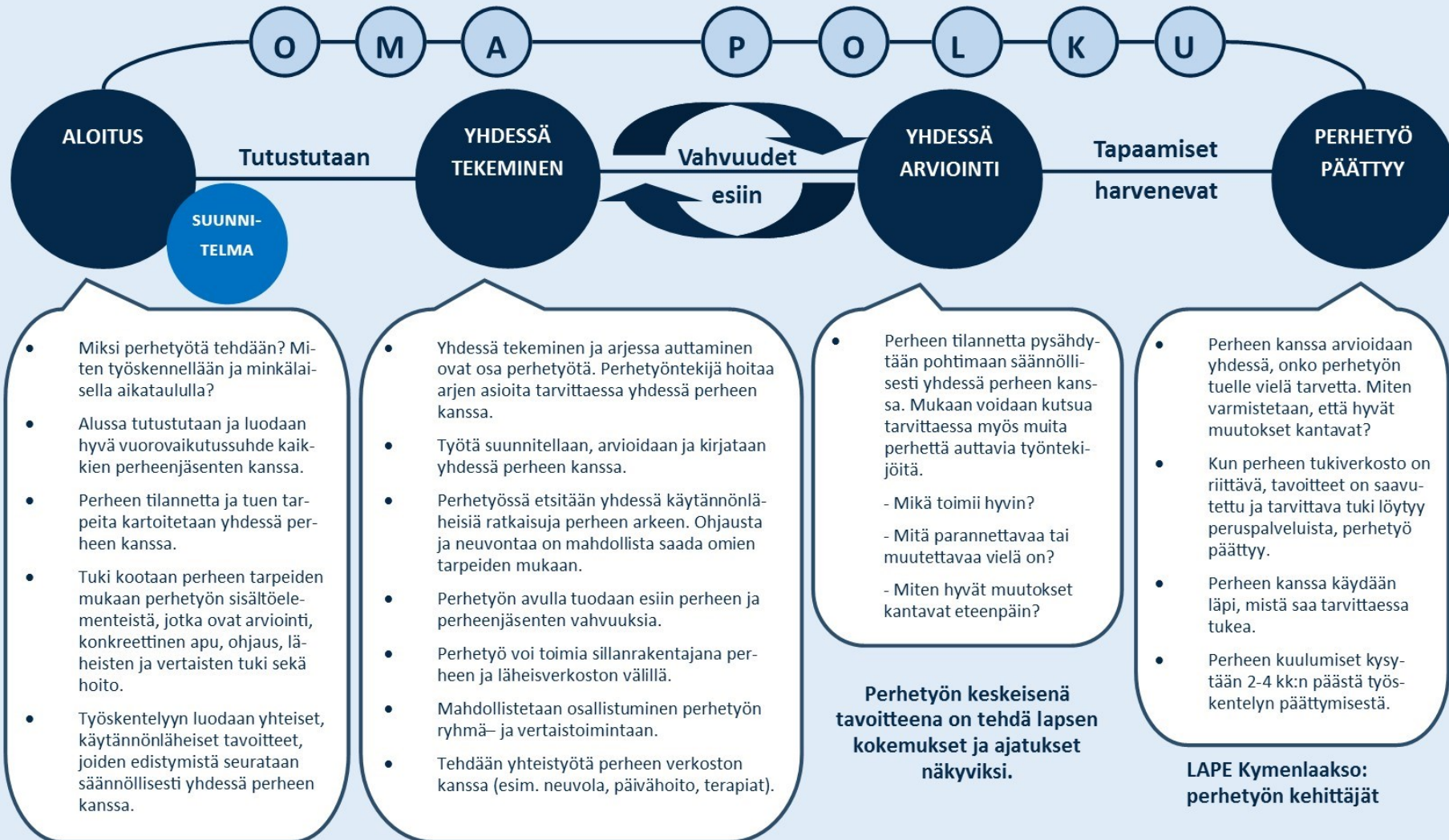
KONKREETTINEN APU

ARVIOINTI

OHJAUS

LÄHEISTEN JA VERTAISTEN TUKI

HOITO

Ennen avoperhekuntoutusta

Perheellä on jakso lastensuojelulaitoksessa, jossa on tehty yhdessä arviointia perheen tuen tarpeista. Avoperhekuntoutus on tukimuoto kotiutumiseen ja siirtymävaiheeseen. Kotiin vietävällä työskentelyllä tuetaan hyvien muutosten jatkuvuutta perheen arjessa.

Sosiaalityöntekijä kutsuu koolle alkupalaverin.

Lupa- ja suostumusasiat

AVOPERHEKUNTOUTUS

- Avoperhekuntoutus on tukimuoto laitospäätönsä jälkeiseen ja siirtymävaiheen työskentelyyn. Jakson tavoitteena on koko perheen kuntouttaminen eri toimijoiden toteuttamalla yhteisellä työskentelyllä.
- Perheen tilanne on arvioitu hyvin ennen avoperhekuntoutus-jaksoa. Työskentely alkaa jo laitospäätönsä aikana.
- Avoperhekuntoutus-jakso perustuu perheen ja heidän kanssa työskentelevien tahojen yhteiseen suunnitelmaan, työskentelyyn ja arviointiin. Eri toimijoiden työskentelyä sovitetaan yhteen perheen kuntoutumisen edistämiseksi. Jakso räätälöidään perheen yksilöllisten tarpeiden, tavoitteiden ja yhteisen suunnitelman perusteella.
- Jakson toteutuminen edellyttää perheen motivoitumista yhteiseen työskentelyyn. Perhe on mukana suunnittelemassa omia tavoitteita ja arvioimassa niiden toteutumista.
- Jakso kestää 3-6 kuukautta.

YHTEINEN ARVIOINTI

- Alkupalaveri, jossa ovat mukana perhe ja heidän omat työntekijät.
- Palaverissa arvioidaan yhdessä, olisiko avoperhekuntoutus sopiva tuen muoto ja ketkä voisivat toteuttaa kuntouttavaa työskentelyä.
- Jos tuen muoto arvioidaan yhdessä perheelle sopivaksi, avoperhekuntoutus alkaa.
- Jos on tarvetta lastenpsykiatrian arvioinnille, avoperhekuntoutus-jakso alkaa vasta lastenpsykiatrian arvioinnin jälkeen.

YHTEINEN TIETO

YHTEINEN SUUNNITELMA

YHTEINEN TYÖSKENTELY

YHTEINEN SUUNNITELMA

Mukana perhe sekä perheen omat työntekijät (esim. lastensuojelu, perhetyö, lastenpsykiatria, aikuisten palvelut). Tehdään yksi yhteinen suunnitelma, jossa sovitaan yhdessä riittävän pienet ja käytännölläiset tavoitteet, toiminta, keskeiset, yhteistyön mallit:

- Mitä kuntoutetaan?
- Lapsen ja koko perheen tavoitteet?
- Miten eri toimijat työskentelevät?
- Mahdollistetaan vertais- ja ryhmätoiminta.
- Sovitaan yhteistyötahojen välisestä tiedonkulusta, yhteisestä työskentelystä ja seurannasta.

Perheen vastuutyöntekijä on lapsen asiasta vastaava sosiaalityöntekijä.

KUNTOUTTAVA TYÖSKENTELY

Avoperhekuntoutus kestää 3-6 kuukautta. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan yhdessä perheen kanssa kuukausittain. Tavoitteena on koko perheen kuntouttaminen monialaisen työskentelyn ja yhteistyön avulla. Työskentely sisältää:

- eri toimijoiden työskentelyä perheen kanssa
- eri toimijoiden yhteisiä kotikäyntejä
- yhteiset suunnitelmat ja arvioinnit
- perheen tarvitsemia tukimuotoja tarpeen mukaan (esim. vertaistoiminta ja perhetyön ryhmät)

Jakso päättyy suunnitelmallisesti, kun yhteiset tavoitteet ovat toteutuneet ja perhe saa riittävän tuen peruspalveluista. Tehostettu perhetyö voi alkaa tarvittaessa avoperhekuntoutusjakson jälkeen.

TAVOITE

Koko perheen kuntoutuminen

LAPE Kymenlaakso: perhekuntoutuksen kehittäjät

5 Perhehoito

Perhehoidon kehittämisen lähtökohtana oli saada kehittämiseen mukaan perhehoitajia. Perhehoitajille tehtiin kysely heidän kokemistaan tuen tarpeista kesällä 2017. Perhehoitajien iltajärjestettiin kyselyn tulosten kertomista ja keskusteluja varten. Samalla kartoitettiin perhehoitajien kiinnostusta kehittämiseen osallistumiseen. Perhehoitajien illassa päätettiin myös perustaa perhehoitajien raati. Perhehoitajat nimesivät kehittämisen tarpeiksi erityisesti perhehoitajille suunnatun tuen selkeän avaamisen, eli minkälaista tukea on saatavilla. Perhehoidon kehittäjäryhmässä keskityttiin perhehoitajien tuen muotojen avaamiseen maakunnan tasolla sekä perhehoidon alkuvaiheen tuen kehittämiseen.

Perhehoitajien raatia käynnisteltiin LAPE:n aikana. Raati oli tarkoitettu perhehoitajille ja perhehoidon työntekijöille. Raadin tavoitteena oli mahdollistaa perhehoidon kehittämistarpeista ja ajankohtaisista asioista keskustelu perhehoitajien ja perhehoidon työntekijöiden välillä. Tapaamiset jäivät kuitenkin vain kahteen kertaan osallistujien vähäisen määrän vuoksi. Kehittämisessä mukana ollut perhehoitaja perusti perhehoitajien some-raadin, joka on suljettu Facebook-ryhmä. Tähän kertyi mukavasti jäseniä. Kotkassa aloitettiin alkuvuodesta 2018 perhehoitajien kahvila, joka järjestetään kaksi kertaa kuukaudessa. Toiminta on suunnattu kotona oleville perhehoitajille ja lapsille. Toiminnasta vastaavat perhehoidon sosiaaliohjaajat. Perhehoitajien kahvilatoiminnasta on kertynyt hyviä kokemuksia ja toimintaa jatketaan Kotkassa.

Perhehoidon ohjauksen ja valvonnan sisältöä ei ehditty kehittämään LAPE:n aikana, mutta sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan järjestämiseen tehtiin ehdotus erillisessä työryhmässä. Tämä ehdotus sisältää muun muassa perhehoidon koordinaattorin tehtävän.

Perhehoitajien tuki

Kehittämistyössä päätettiin luoda yhteinen perhehoitajien tukipaketti, jossa tuen muodot on avattu. Kehittäjäryhmässä kuvattiin tukipaketin sisältö. Tämä on ehdo-

tus perhehoitajille suunnatun tuen kehittämiseen ja järjestämiseen. Tukipaketti on kuvattu sivulla 16.

Perhehoidon Keinutoiminta

Perhehoidon kehittäjäryhmä nosti erityisesti syntymävanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen kohteeksi. Tähän toivottiin lisää yhteisiä toimintatapoja. Toimiva yhteistyö lapsen ympärillä olevien aikuisten välillä luo lapsen elämään turvallisuutta ja jatkuvuutta. Perhehoidon Keinutoimintamalli valittiin perhehoidon kehittäjäryhmässä yhteiseksi suunnannäyttäjäksi. Keinutoimintamalli on Perhehoitoliiton hankkeessa vuosina 2011-2014 kehitetty perhehoidon alkuvaiheen tuen malli.

Keinutoimintamallissa huomioidaan koko perheyhteisö ja siinä keskitytään hyvän yhteistyön ja vuorovaikutussuhteen luomiseen. Espoon perhehoidon alkuvaiheen tuessa on hyödynnetty Keinutoimintamallia. Perhehoidon kehittäjäryhmä sai vieraaksi Espoon perhehoidon johtavan sosiaalityöntekijän keväällä 2018. Espoon kokemuksista saatiin lisäinnostusta Keinutoimintamallin hyödyntämiselle.

Lastensuojelun työntekijöille järjestettiin Keinutoimintakoulutus keväällä 2018. Kouluttajina toimivat mallin kehittäjät Taina Koponen ja Marja-Riitta Linna. Koulutuksessa aloitettiin suunnittelu siitä, minkälainen olisi Kymenlaakson Keinutoimintamalli. Oman Keinutoimintapäiväleirin suunnittelu alkoi alkukesällä. Syksyllä 2018 kokeiltiin Kouvolan ja Kotkan yhteistä Keinutoimintapäiväleiriä, jolle kutsuttiin perhehoidossa asuvia lapsia, heidän huoltajat, perhehoitajat ja lapsen omatyöntekijä. Leirin kokemukset olivat rohkaisevia ja Kymenlaakson Keinutoimintamallin suunnittelu jatkui syksyllä 2018. LAPE:n aikana luotiin jatkosuunnitelmia Keinutoimintamallin osalta ja kehittämisen toivotaan jatkuvan uudessa sote-kuntayhtymässä. Kymenlaakson perhehoidon alkuvaiheen Keinutoiminta on kuvattu sivulla 17.

Lue lisää perhehoidon Keinutoimintamallista:

<https://www.perhehoitoliitto.fi/palvelut/koulutukset/keinutoiminta>

<http://tunnekeinu.fi/>

PERHEHOITAJIEN TUEN MUODOT

PERHEHOITAJAN OMA TYÖNTEKIJÄ <ul style="list-style-type: none">Perhehoitajalle nimetään oma vastuutyöntekijä.	TYÖNOHJAUS <ul style="list-style-type: none">Sijaisperhe voi saada työnohjausta tarpeiden mukaan enintään 12 kertaa vuodessa.	TUKI KRIISI- JA ERITYISTILANTEISSA <ul style="list-style-type: none">Kriisi- ja erityistilanteissa yksilöllinen tuki räätälöidään tarpeiden mukaan.Virka-ajan ulkopuolella voi ottaa yhteyttä sosiaali- ja kriisipäivystykseen.
TALOUDELLINEN TUKI JA TOIMINTAOHJE <ul style="list-style-type: none">Perhehoidon palkkio ja kulukorvaus ja muu taloudellinen tuki.Maakuntaan laaditaan perhehoidon toimintaohje.	KOULUTUS <ul style="list-style-type: none">Perhehoitajille järjestetään yhteinen koulutuspäivä 1 krt / vuosiTeemat valitaan perhehoidon ajan-kohtaisista aiheista.	VERTAISTUKI <ul style="list-style-type: none">Perhehoitajien kahvila -toimintaKeinu-vertaisryhmätYhteisiä tapahtumia perhehoitajille ja kaikille perheen lapsille.
ALKUTAPAAMISET <p>Käynnistetään heti perhehoidon alkaessa. Alkuvaiheeseen sisältyy:</p> <ul style="list-style-type: none">Tapaamiset ja yhteydenpito perhehoitajan kanssa, 1 krt / viikko, kahden kuukauden ajan.Tapaaminen sijaisperheen kotona (huoltajat, sijaisperhe, työntekijä)Tapaaminen huoltajien/huoltajan kodissa (lapsi, vanhemmat, sijaisperhe, työntekijä)Tukikäyntien teemoja:<ul style="list-style-type: none">- LAPSEN UUSI PERHEMALLI: ARKIPERHE JA TUNNEPERHE- JAETTU VANHEMMUUS- TUNTEIDEN TYÖSTÄMINEN- LAPSEN VANHEMMAN OSALLISUUS LAPSEN ELÄMÄSSÄ- KEINU-MALLI	MENTOROINTI <ul style="list-style-type: none">Mentorointia järjestetään tarpeiden mukaan.	PERHEHOITAJAN VAPAA <ul style="list-style-type: none">Perhehoitajalle kertyy vapaata 2 vrk / kuukausi yhtä lasta kohden.
	KEINU-TOIMINTA <ul style="list-style-type: none">Työntekijät kertovat Keinu-mallista alkutapaamisilla.Sosiaalityöntekijä kutsuu perheyhteisön tapaamiselle ennen ja jälkeen Keinu-päiväleirin.Keinu-päiväleiri (lapsi, vanhemmat tai muu läheinen, perhehoitajat, lapsen oma työntekijä)Jatkotapaaminen leirille osallistuneille.Keinu-vertaisryhmätoiminta	TERVEYSTARKASTUS <ul style="list-style-type: none">Järjestetään joka toinen vuosi, jos perhehoitajalla ei ole omaa työterveyshuoltoa.
		SIIJAISSARUSTEN TUKI <ul style="list-style-type: none">Sijaissisarukset huomioidaan Pride-valmennuksessa.Yhteisiä tapahtumia perhehoitajille ja kaikille perheen lapsille.Sijaissisarusten vertaistuki

LAPSIPERHEIDEN PERUSPALVELUT KUULUVAT MYÖS SIIJAISPERHEILLE

LAPE Kymenlaakso: perhehoidon kehittäjät

PERHEHOIDON ALKUVAIHEEN KEINU-TOIMINTA

Kymenlaakson lastensuojelun perhehoidossa hyödynnetään Keinu-mallin mukaista ajattelua ja toimintaa. Keinu on ajattelu- ja toimintamalli, jonka Marja-Riitta Linna ja Taina Koponen kehittivät Perhehoitoliiton hankkeessa 2011-2104. Keinun avulla tuetaan lapsen voimaantumista perhesijoituksessa. Keinun toiminnan tavoitteina ovat sijoitetun lapsen voimaantuminen, vanhemmuuden roolien selkiyttäminen, tunnetaitojen ja perheenjäsenten välisten tunne- ja vuorovaikutussuhteiden vahvistaminen, huolet puheeksi -asenteen vahvistaminen, ihmisarvolähtöisen yhdessä onnistumisen toimintakulttuurin luominen sekä yhteisöllisen huolenpidon sydämen luominen sijoitetulle lapselle (Linna & Koponen 2018).

- Keinu-mallin ajattelun mukaan lapsi ja ympärillä olevat aikuiset muodostavat perheyhteisön. Perheyhteisöille järjestetään KEINU-toimintaa.
- Kymenlaaksossa KEINU-mallia tuodaan esiin jo perhehoitajien koulutuksessa. Työntekijät kertovat KEINU-toiminnasta perhehoidon alkutapaamisilla.
- Sosiaalityöntekijä kutsuu perheyhteisön koolle ennen ja jälkeen KEINU-päiväleirin.
- KEINU-päiväleirejä järjestetään 2 kertaa vuodessa. Leirien ohjaajat ovat lastensuojelun ja perhetyön ammattilaisia sekä vertaisohjaajia.
- Leiriläisille järjestetään jatkotapaaminen ja perustetaan tarvittaessa vertaisryhmiä.
- Perheyhteisöjen kokemukset ohjaavat KEINU-toiminnan kehittämistä.

Perhehoidon Keinu –malli: <https://www.perhehoitoliitto.fi/palvelut/koulutukset/keinu-toiminta> ja <http://tunnekeinu.fi/>

Sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä opetustoimeen

- kun lapsen sijoitus perhehoitoon on tiedossa
- kun lapsi on jo perhehoidossa ja on aloittamassa koulunkäynnin
- sosiaalityöntekijä ilmoittaa perhehoitajan yhteystiedot opetustoimeen

Opetustoimi pyytää lapsen tiedot aiemmasta koulusta ja määrittelee lapselle koulupaikan.

TUTUSTUMISKÄYNTI

- Koulu sopii perhehoitajan kanssa tutustumiskäynnin.
- Lapsen kanssa käydään tutustumassa uuteen kouluun.

Koulun rehtori kutsuu koolle aloituspalaverin

PERHEHOITON SIOJITETUN LAPSEN KOULUNKÄYNNIN TUKI

- Lapsen koulunkäynnin alkuvaiheessa pidetään yhteinen aloituspalaveri, johon kutsutaan lapsi, vanhemmat/hoitajat, perhehoitajat, opettaja ja sosiaalityöntekijä. Koulunkäynnin aloituspalaverissa tutustutaan, sovitaan lupa-asioista, vastuista ja yhteydenpidosta.
- Aloituspalaverin tarkoituksena on saada lapsen koulunkäynti sujuvasti alkuun ja kaikki osapuolet mukaan tukemaan lapsen koulunkäyntiä.
- Tavoitteena on lapsen koulunkäynnin sujuminen sekä yhteinen ja toimiva kasvatuskumppanuus.

ALOITUSPALAVERI

- Palaverissa ovat mukana lapsi, vanhemmat/hoitajat, perhehoitajat, rehtori, opettaja ja sosiaalityöntekijä.
- Tutustuminen ja tiedon siirto. Mitä on hyvä tietää?
- Palaverissa sovitaan yhdessä lupa-asiat, vastuut, yhteydenpito ja mahdollinen tapaamisten jatko.
- Lapsi on mukana alussa, jolloin keskustellaan yhdessä koulunkäyntiin liittyvät asiat. Lapsen oma näkökulma on tärkeää tuoda näkyviin.
- Lupa-asiat voidaan sopia aikuisten kesken, lapsen tarvitse välttämättä olla mukana (ikä huomioiden).

Lupa- ja suostumusasiat

TAVOITE

Lapsi käy koulua ja saa onnistumisen kokemuksia. Aikuisten kesken toimii yhteinen kasvatuskumppanuus

LAPE Kymenlaakso: perhehoidon kehittäjät

Perhehoitoon sijoitetun lapsen koulunkäynnin tuki

Tuen mallia työstettiin perhehoidon kehittäjäryhmässä yhteistyössä Kouvolan kaupungin erityisen tuen päällikön kanssa. Malli on kuvattu sivulla 18.

Perhehoidon kehittäjäryhmän huomiot jatkokehittämiseen:

- Maakuntaan laaditaan yhteinen perhehoidon toimintaohje, jossa hyödynnetään valtakunnallista mallia.
- Keinu-toiminnan kehittämistä jatketaan ja siinä hyödynnetään perheyhteisöjen kokemuksia.
- Perhehoitajalle nimetään oma vastuuyöntekijä, joka on muu kuin perheeseen sijoitetun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.
- Perhehoitajien tukea halutaan kehittää erityis- ja kriisitilanteisiin liittyen.
- Perhehoitajien osallistuminen perhehoidon kehittämiseen mahdollistetaan myös jatkossa.

MALLINNUSRAPORTTI

Heino, Tarja ja Säles, Emilia. 2017. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Kohti perhehoidon laadun vahvistamista.

Löydät julkaisun osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>

Nostoja perhehoitajien kyselystä

Kysely toteutettiin LAPE-Kymenlaakso -hankkeen kehittämistyöhön liittyen kesällä 2017. Kyselyllä haluttiin kartoittaa lastensuojelun perhehoitajien kokemuksia heidän saamastaan tuesta sekä tuen kehittämistarpeista. Kyselyä suunniteltaessa huomioitiin, että Perhehoito-liitto oli tehnyt laajan kyselyn perhehoitajille vain vuotta aiemmin. Kysely toteutettiin sähköisesti QuestBack-ohjelmalla. Kyselyä välitettiin perhehoitajille kuntien lastensuojelun ja Kymenlaakson Perhehoitajat ry:n välityksellä. Kyselyyn vastasi 35 lastensuojelun perhehoitajaa Kymenlaakson alueelta.

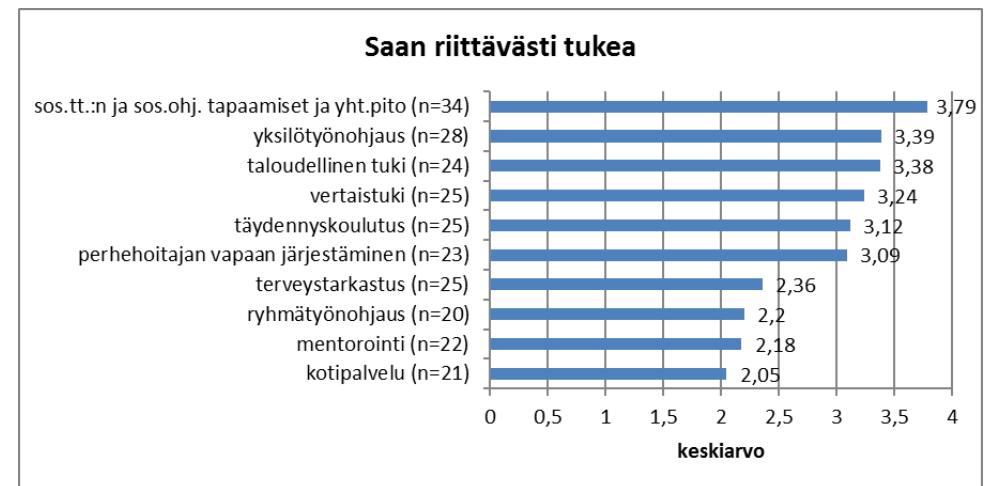
Kyselyyn vastanneista 74 % toimii lastensuojelun perhehoitajina ja 26 % on sukulaissijaisvanhempia, joilla on perhehoitolain mukainen toimeksiantosopimus. Perhehoidon muodoista

yleisin oli vastausten perusteella pitkäaikainen perhehoito (85 %) ja lyhytaikaisen, ympäri-vuorokautisen perhehoidon parissa toimii 12 % vastanneista. Lisäksi 3 % vastanneista ilmoitti toimivansa osavuorokautisen perhehoidon parissa.

Perhehoidon päätoimisuudesta kysyttäessä selvisi, että lähes puolella vastaajien perheistä on yksi päätoiminen perhehoitaja (49 %). Vastaajien joukossa oli perheitä, joissa ei ole yhtään päätoimista perhehoitajaa ja kaksi päätoimista perhehoitajaa on 14 % vastaajien perheistä. Vastanneiden perheistä 41 % toimii myös tukiperheenä. Suurin osa 59 % toimii ainoastaan perhehoidon parissa. Suurimmalla osalla vastaajien perheistä on sijoitettuja lapsia/nuoria vain Kymenlaakson kuntien alueelta (71%). Osalla perheistä on sijoitettuja lapsia/nuoria myös Kymenlaakson kuntien ulkopuolelta. Seuraavaksi muutama poiminta kyselyn vastauksista.

Perhehoitajien tuen riittävyys

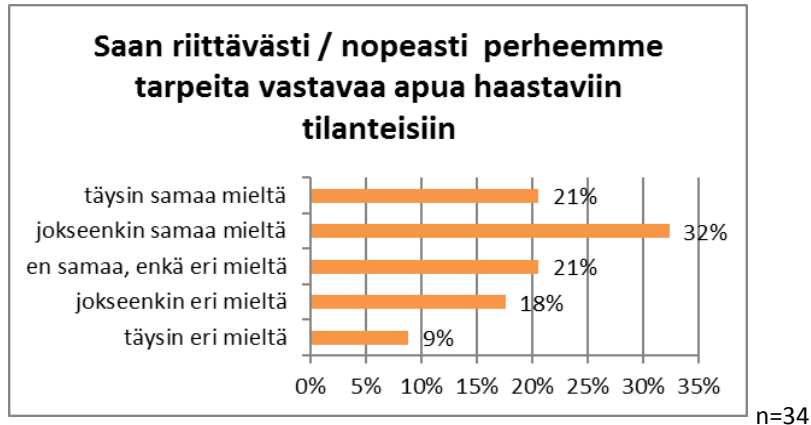
Vastaajia pyydettiin arvioimaan saamaansa tukea perhehoitajana asteikolla 1-5 (1=täysin eri mieltä, 2= jokin eri mieltä, 3= en samaa, enkä eri mieltä, 4= jokin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä). Seuraavassa taulukossa on esitetty vastausten keskiarvot.

Vastanneet perhehoitajat kokevat puutteita saamassaan tuessa. Kotipalvelu, mentorointi, ryhmätyönohjaus ja terveystarkastus jäävät alle 3:n. Eniten samaa mieltä oltiin siitä, että sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan tapaamisia ja yhteydenpitoa on riittävästi (3,79).

Perhehoitajien tuen tarpeista

Perhehoitajilta kysyttiin tarkemmin tuen tarpeista ja kehittämistoiveista. Kysymys avun saamisen nopeudesta haastavissa tilanteissa vastauksissa oli paljon hajontaan. Noin puolet vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä, että apua saa riittävän nopeasti. Vajaat 40 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Näiltä osin vastaajat kokevat, että perheiden tarpeita vastaavaa apua ei saada riittävän nopeasti.

Tärkeimmät tuen muodot perhehoitajan arkeen

Vastaajilta kysyttiin, mitkä ovat heidän kokemat tärkeimmät tuen muodot perhehoitajan arkeen. Tämän avoimen kysymyksen vastaukset teemoiteltiin aiheen mukaan. Mainintojen määrät on ilmoitettu teeman jälkeen suluissa: **SOSIAALITYÖNTEKIJÄN, SOSIAALIOHJAAJAN TAI VASTUUTYÖNTEKIJÄN TAPAAMISET (8), VERTAISTUKI (8), TYÖNOHJAUS (4), KOULUTUS (4), KOTIPALVELU JA HOITOAPU (4), PERHEHOITAJAN VAPAAN JÄRJESTÄMINEN (3), TALOUDELLINEN TUKI (3), PUOLISON JA OMIEN VANHEMPIEN TUKI (3)**. Vastauksissa oli lisäksi yksittäiset maininnat seuraavista teemoista: päiväkotia, iltapäiväkerho, perheneuvola, mentorointi, perhetyö, terapeutti ja toimiva yhteistyö.

Minkälaista tukea toivoisit perhehoitajana toimimiseen?

Perhehoitajilta kysyttiin, minkälaista tukea he toivoisivat perhehoitajana toimimiseen. Tämän avoimen kysymyksen vastaukset teemoiteltiin. Mainintojen määrä on ilmoitettu teeman jälkeen suluissa. **KOTIPALVELU JA HOITOAPU (5), SOSIAALITYÖNTEKIJÄN, SOSIAALIOHJAAJAN TAI VASTUUTYÖNTEKIJÄN TAPAAMISET (4), KOULUTUS (3), VIESTINTÄ / TIEDOTTAMINEN TUEN MUODOISTA (2), TUKI ON JO RIITTÄVÄÄ (3)**

Perhehoidon keskeiset kehittämisen kohteet ja kehittämisasiat

Avoimeen kysymykseen perhehoidon kehittämisen tarpeista tuli yhteensä 14 vastausta.

- avoin päivätoiminta lapsille ja perhehoitajille
- vertaistukitapahtumat lapsille, sijaissisaruksille ja perhehoitajille
- huomioidaan perheiden erilaisuus
- parannetaan viestintää (asioista tiedottaminen, tavoitettavuus)
- perhehoitajan tuen yhdenvertaisuus ja yhtenäiset käytännöt (kunnasta riippumatta)
- toimiva käytäntö sairasloman järjestämiseen
- sijaishuollon ymmärrystä kouluihin
- perheen biologisten lasten huomiointi
- perhehoitajan hyvinvoinnin tukeminen (esim. ryhmäliikuntaa perhehoitajille, ilmaiset uimahallikäynnit)
- perhehoidon toimintaohje kymenlaaksoon
- lastenhoitoapua
- kotipalvelua
- perhehoitajien ja vanhempien yhteistyön tukeminen
- perhehoitajien henkinen tuki

Tämän lisäksi kolmessa vastauksessa kerrottiin tyytyväisyydestä nykyisiin palveluihin.

Perhehoitajien kysely on kokonaisuudessaan LAPE Kymenlaakso –hankkeen loppuraportin liitteenä.

Perhehoitajien illassa kootut kehittämistarpeet 6.9.2017

- maakuntaan perhehoitajapankki -> perhehoitajien osaamisen hyödyntäminen
- riittävä arviointi ennen sijoitusta (vs. kiire) -> kuunnellaan perhehoitajan toiveet
- perhehoitajien hyvinvoinnin tukeminen kokonaisuutena
- perhehoitajien tuen yhdenvertaisuus kunnasta riippumatta -> perhehoidon toimintaohje
- lastenhoitoapua, kotipalvelua tarvittaessa
- oma aika perhehoitajalle -> arviointi tuen tarpeesta vuosittain
- tiedonkulku ja lisää tietoa -> vastuut, oikeudet, tukimuodot + mihin otetaan yhteyttä, kun huomataan epäkohtia?
- PRIDE-koulutus ei ratkaise kaikkea -> seuranta, valvonta

6 Laitoshoido

Laitoshoidon tavoitteena oli kehittää monitoimijaista yhteistyötä lastensuojelulaitoksessa. Tavoitetta täsmennettiin koskemaan lastensuojelulaitosten ja psykiatrian välistä yhteistyötä. Kehittäjäryhmässä ideoitiin kiertävän psykiatrisen sairaanhoitajan malli, jonka ideana oli, että samat psykiatriset sairaanhoitajat tekisivät yhteistyötä laitosten kanssa. He voisivat tavata samalla kertaa lapsen laitopsykiatriassa ja antaa konsultatiivista tukea laitopsykiatrian työryhmälle. Taustalla oli laitoshoidon kehittäjäryhmässä esiin tuodut tarpeet konsultatiivisesta ja työnohjauksellisesta tuesta. Mallia ideoitiin laitoshoidon kehittäjäryhmään osallistuneiden lasten- ja nuorisopsykiatrian sairaanhoitajien kanssa. Mallia ei voitu kokeilla kuitenkaan tällaisenaan, mutta sitä hyödynnettiin lastenpsykiatrian ja lasten vastaanottoyksikön yhteisessä kokeilussa lapsen arviointijaksoon liittyen. Laitoshoidon kehittäjäryhmässä oli LAPE:n aikana mukana kaksi kokemusasiantuntijavanhempaa. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden mahdollistaminen laitoshoidon kehittämisessä vaatii huomiota tulevaisuudessa.

Lastensuojelulaitoksen ja lastenpsykiatrian yhteistyö arviointijakson aikana

Lasten vastaanottoyksikkö Taimelan ja lastenpsykiatrian työskentelyä nivottiin yhteen yhteisen asiakkaan tilanteeseen liittyen. Lähtökohtana oli, että arvioinnin alussa olisi käytettävissä kaikki olemassa oleva tieto ja arviointia tehtäisiin yhdessä perheen sekä eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena oli vähentää perheen asiointia eri tahojen luona, kun asioita voitaisiin hoitaa myös yhdessä ja samalla kertaa. Kokeilun kokemusten perusteella kuvattiin lasten vastaanottoyksikön ja lastenpsykiatrian yhteistä työskentelyä lapsen arviointivaiheen aikana. Kokemusten perusteella kuvattiin ehdotus yhteisen työskentelyn malliksi, jossa avataan lasten vastaanottoyksikön ja lastenpsykiatrian yhteistyötä perheen kanssa lapsen sijoituksen aikana. Malliin sisältyvät esim. yhteiset perhetapaamiset, vanhempien tapaamiset, lapsen tapaaminen, yhteinen suunnitelma-tapaaminen (lastensuojelun asiakassuunnitelma ja lastenpsykiatrian hoitosuunnitelma). Malli on kuvattu sivulla 23.

Lasten ja nuorten osallisuus lastensuojelulaitoksissa

Laitoshoidon kehittäjäryhmässä ideoitiin keinoja asiakkaiden osallisuuden vahvistamiseen. Kuntien yksiköissä kehitettiin yhteisöpalavereita enemmän siihen suuntaan, että nuoret itse toimivat yhteisöpalavereiden vetäjinä ja sihteereinä. Yhteisöpalaverit ovat tärkeä väline sijoitettujen lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen. Yhdessä laitoksessa ideoitiin sijoitettujen lasten/nuorten perheille yhteinen jouluateria, joka toteutettiin hyvällä menestyksellä. Yhteinen toiminta, tapahtumat ja tilaisuudet ovat myös yksi hyvä vaihtoehto yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusten lisäämiseen.

Osassa kuntien lastensuojelulaitoksia kokeiltiin LAPE:n aikana yhteisön kokemuspeliä, joka on tarkoitettu erityisesti lastensuojelulaitoksiin. Kokemusten mukaan peli soveltui parhaiten nuorille. Ohjaajan rooli pelin vetäjänä havaittiin myös merkittäväksi. Peli sisälsi esimerkiksi käsitteitä, joita ohjaajan tuli avata ja muutenkin sanoittaa asioita lisää. Yhteisön kokemuspeli tarjoaa oivan välineen keskusteluiden avaajaksi laitoshoidon arkeen. Pelin herättämiä ajatuksia ja ideoita voidaan hyödyntää yksilötyöskentelyssä sekä laitoshoidon kehittämisessä.

Lue lisää yhteisön kokemuspelistä ja lataa pelilautaus osoitteesta:

<http://www.socca.fi/yhteisonkokemuspeli>

Laitoshoidon junalla kohti maakunnan yhteistä mallia

Laitoshoidon kehittäjäryhmässä työstettiin Kymenlaakson laitoshoidon juna, josta muodostuu yhteinen kuvaus kuntien/kuntayhtymän laitoshoidolle. Tässä työskentelyssä hyödynnettiin valtakunnallista laitoshoidon lape-mallinnusraporttia. Laitoshoidon junassa on kuvattu, minkälaisista asioista laitoshoido rakentuu. Junan pohjalta voidaan rakentaa tarkempia prosesseja laitoshoidon liittyen (esim. laitokseen tulo, laitoshoidon tarkempi sisältö ja menetelmät, itsenäistymiseen liittyvä työskentely, laitoksesta pois muuttaminen/siirtymävaihe). Laitoshoidon juna on kuvattu sivulla 24.

Laitoshoidon kehittämisen taustalla

Kouvolan kaupungin perhetukikeskuksen Kotikallion yksikön ja psykiatrian välillä on kehitetty yhteistyötä jo useamman vuoden ajan. Näiden kokemusten jakaminen oli keskeinen osa laitoshoidon kehittäjäryhmän työskentelyä. Tämänkaltaista työskentelyä toivottiin myös muissa yksiköissä.

LAPE:n aikana kartoitettiin kuntien lastensuojelun laitousyksiköiden henkilöstön kokemuksia osaamistarpeita. Kysely tehtiin kuntien laitousyksiköiden johtajille / vastaaville ohjaajille. Kyselyyn tuli vastaukset kaikista kuudesta laitousyksiköstä. Yksiköissä koetaan tarvetta koulutukselle erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmiin, neuropsykiatriisiin haasteisiin sekä traumoihin liittyen. Laitoshoidon kehittäjäryhmässä traumat valikoituivat kuntien laitousyksiköiden ammattilaisille suunnatun koulutuksen teemaksi. Stressi ja kriisitilanteet lapsuudessa –koulutus toteutettiin LAPE:n aikana. Koulutus sisälsi kolme samanlaista päivää, jolla mahdollistettiin kaikkien laitousyksiköiden työntekijöiden osallistuminen. Laitoshoidon työskentelyssä halutaan hyödyntää PACE-asennetta, johon esimerkiksi lastenpsykiatrian työntekijöitä on koulutettu. PACE-asenteen teemoja sisällytettiin laitoshoidon junaan. PACE-asennetta käsiteltiin myös Stressi- ja kriisitilanteet lapsuudessa koulutuksessa.

Lue lisää PACE-asenteesta: <http://www.danielhughes.org/p.a.c.e..html>

Laitoshoidon kehittäjäryhmän huomiot jatkokehittämiseen:

- Miten laitoshoidon junan prosessit rakentuvat arjessa (esim. laitokseen tulo, työskentelyvaihe, kotiin palaaminen, jälkihuollon alkaminen)?
- Koulutusta toivotaan PACE-asenteeseen liittyen.
- Vanhempien kanssa työskentelyä ja vertaistoimintaa halutaan kehittää.
- Laitoshoitoon toivotaan yhteisiä maakunnallisia koulutuksia.
- Osaamista halutaan jakaa laitosten välillä.
- Yksityiset laitokset toivotaan mukaan kehittämiseen.

MALLINNUSRAPORTTI

Timonen-Kallio, Eeva, Yliruka Laura ja Närhi, Pekka. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitostkasvatuksen mallinnus.

Löydät julkaisun osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>

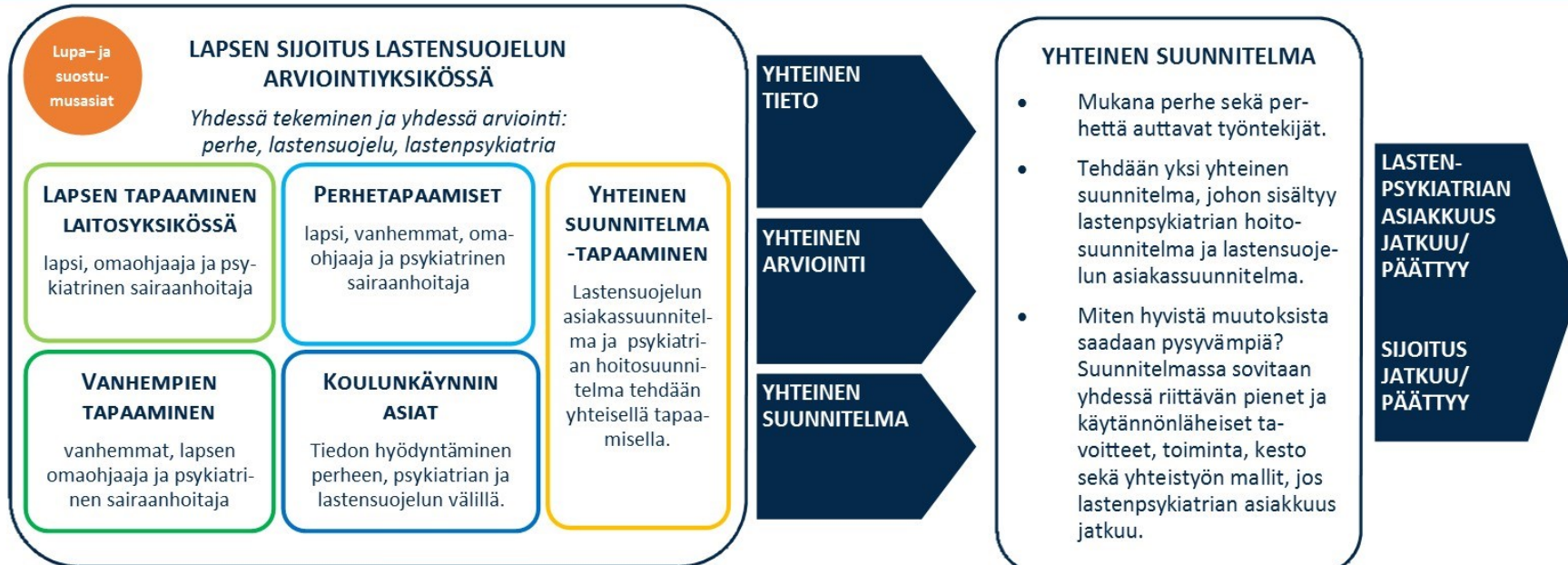
Lastensuojelulaitoksen ja lastenpsykiatrian yhteistyö arviointijakson aikana

TAUSTATIEDOT

Lapsen sosiaalityöntekijä antaa tarvittavat tiedot lastensuojeluyksikköön. Lastenpsykiatria saa pohjatiedot terveydenhuollon järjestelmistä.

Lapsen sijoitus laitosesyksikköön

- Lastensuojelulaitoksen ja psykiatrian yhteistyötä haluttiin tiivistää erityisesti lapsen sijoituksen arviointivaiheen aikana. Arviointivaiheen aikaista yhteistyötä lapsen ja perheen tilanteeseen liittyen kuvattiin yhteisen kokeilun avulla.
- Lastensuojelulaitoksen arviointijakson tavoitteena on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen turvallisessa ympäristössä. Jakson aikana kartoitetaan tuen tarpeita yhdessä lapsen ja perheen kanssa.
- Lastenpsykiatrian arviointijakson aikana tunnistetaan, onko kyse tutkimuksen ja hoidon tarpeesta, kartoitetaan lapsen kokonaistilanne, tehdään ensimmäinen työdiagnosi ja hoitosuunnitelma. Lastenpsykiatrialta tehdään tuki- ja ohjauskäyntejä laitokseen.
- Jakson keskiössä on lapsi ja perhe. Arviointia tehdään yhdessä heidän kanssa. Mikä voisi auttaa? Miten hyviä muutoksia saadaan pysyviksi?
- Malli on työstetty lastensuojelulaitoksen ja lastenpsykiatrian samanaikaisen arviointivaiheen aikana. Mallin elementtejä voidaan hyödyntää myös työskentelyn muissa vaiheissa.

LAPE Kymenlaakso: laitoshoidon kehittäminen

LASTENSUOJELUN LAITOSHOITO

LAPE Kymenlaakso: laitoshoidon kehittäjät

Laitoshoidon tavoitteena on turvallinen ja hoitava arki. Työskentely perustuu ymmärrykselle siitä, että lapsen hyvinvointi rakentuu suhteissa. Laitoshoidon keskiössä on ammattitaitoinen vuorovaikutustyö omaohjaajan ja lapsen/nuoren välillä. Taus-talla on riittävä tieto lapsen historiasta ja aiemmasta työskentelystä. Lapsen/nuoren perhe, läheiset ja verkosto otetaan mu-kaan työskentelyyn. Lapsen/nuoren vahvuudet tuodaan yhdessä esiin ja työskentely tukee lapsen/nuoren myönteisen minäku-uvan rakentumista. Laitoshoidossa hyödynnetään PACE-asennetta (*playfulness, acceptance, curiosity, empathy*). Laitoshoidon arkea ja ohjaajien työskentelyä kuvaavat leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia.

Laitoshoidon työryhmään kutsutaan tarvittaessa erityisosaamista yhteistyökumppaneilla, esim. konsultaatio ja työnohjaukselli-set tapaamiset. Yhteistyökumppaneiden kanssa voidaan järjestää yhteisiä perhetapaamisia. Osaamista hyödynnetään myös eri laitosten välillä. Yksilöllisyys ja yhteisöllisyys ovat tasapainossa laitoksessa. Lasten/nuorten osallisuutta laitoksen arjessa vahvis-tetaan esim. yhteisökokousten ja omaohjaajakeskusteluiden avulla.

Laitoshoidon junan suunta on eteenpäin, kohti tulevaisuutta. Sivuraitteitakin pääsee yhdessä takaisin oikeaan suuntaan. Juna puskuttaa ilmoille toivoa ja tahtoa, kulkien lapsen/nuoren ja perheen kanssa yhdessä eteenpäin. Itsenäistyvän nuoren kanssa kuljetaan saattaen ja tukien eteenpäin kohti omaa pysäkkiä.

LAPSI/NUORI JA PERHE OMAOHJAAJA JA YHTEISÖ

- Lapsen/nuoren keskeiset ih-missuhteet huomioidaan työ-skentelyssä. Keskiössä ovat lapsi/nuori ja perhe sekä oma-ohjaaja ja yhteisö.
- Tutustumiselle ja luottamuk-sen rakentamiselle annetaan aikaa.
- Työskentely on kokonaisval-taista ja perhekeskeistä.
- Työskentelyssä hyödynnetään pace-asennetta (leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus, empa-tia).

TUTUSTUMINEN JA TOIMIVA ARKI

Alussa käytetään aikaa pysähtymiseen ja tutustumiseen. Talon tärkeät asiat käydään yhdessä läpi.

Tavoitteena on turvallinen ja toimiva arki, joka sisältää:

- säännölliset ruokailu-, päivä- ja unirytmit, vaatteista ja puhtau-desta huolehtimisen
- koulunkäynnin sujumisen ja harrastusten jatkumisen/ löytyminen
- päihteyttömyyden
- mahdollisen lääkityksen sään-nöllisyyden
- yhteistyön perheen ja läheisten kanssa.

SUUNNITELMA OMIEN TARPEIDEN MUKAAN

Asiakas- ja hoito- ja kasvatussuunnitel-mat tehdään yhdessä perheen kanssa.

- Tavoitteena on, että suunnitel-mat tehdään samalla kertaa yhteisellä tapaamisella perheen ja lapsen kanssa työskentelevien tahojen kanssa (esim. lastensuo-jelu, psykiatria).
- Suunnitelmassa määritellään yhdessä käytännönläheiset ta-voitteet ja keinot niiden saa-vuttamiseksi sekä eri toimijoiden työnjako ja vastuut työskentelys-sä.

TURVALLINEN JA HOITAVA ARKI

- Työskentelyä ohjaa ymmärrys siitä, että lapsen hyvinvointi rakentuu suhteissa.
- Ohjaajien työskentely on am-mattitaitoista vuorovaikutustyö-tä.
- Tarvittavaa erityisosaamista voidaan kutsua tarvittaessa lai-toksen työryhmään konsultaati-on merkeissä.

YHTEISTYÖ JA YHDESSÄ TEKEMINEN

- Perheeltä pyydetään lupa yhteistyöhön eri tehojen kanssa.
- Tavoitteena on toimiva yhteistyö perheen ja lapsen/nuoren kans-sa toimivien tahojen kanssa (esim. yhteiset perhetapaami-set).
- Laitosten yhteisökokoukset ovat osa arkea.
- Vertaistuen muotoja on käytös-sä (esim. Voikukkia-toiminta ja tukihenkilö vanhemmalle).

SUUNTANA TULEVAISUUS

- Tulevaisuuteen suunnataan yh-dessä riittävän tuen ja kannus-tuksen kautta. Tavoitteena on päästä yhdessä eteenpäin.
- Nuoren itsenäistymisvaiheen työskentely aloitetaan hyvissä ajoin sijoituksen aikana ja it-senäistyvän nuoren kanssa kulje-taan saattaen eteenpäin.

LAPE Kymenlaakso: laitoshoidon kehittäjät

Kotikallion ja psykiatrian yhteistyön ja yhdessä oppimisen polku

Keväällä 2014 lastensuojelun palvelupäällikkö Sanna-Riitta Junnonen sekä erityisen tuen päällikkö Pirjo Piironen rupesivat suunnittelemaan Kouvolaan uutta toimintayksikköä. Ajatuksena heillä oli saada ostopalveluina tuotettavat lastensuojelun pitkäaikainen sijaishuolto sekä hyvin vaativa peruskoulun erityisopetus kaupungin omaksi toiminnaksi. Pitkäaikainen sijaishuolto oli tähän saakka ostettu lähialueiden yksityisiltä palveluntuottajilta ja vaativa erityisopetus Carea koululta.

Toimintojen tuottaminen kaupungin omana toiminta helpottaisi ja mahdollistaisi niiden valvontaa sekä toimintojen kehittämistä. Molempien toimintojen osalta kustannukset katettaisiin ostopalveluihin käytettävillä varoilla. Huomioitavaa oli myös että näissä yksikössä palveltaisiin vaativahoitoisia lapsia ja nuoria, kahden vahvasti resursoidun yksikön toimiminen samassa kiinteistössä toisi mukanaan myös turvallisuuselementin. Toimintaan sopiva kiinteistökin oli kaupungilla tyhjänä.

Toimintaa suunniteltaessa pidettiin tärkeänä saada yhteistyö perustettavan yksikön sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian välille entistä toimivammaksi. Tässä yhteydessä päätettiin kokeilla uusia toimintamalleja. Loppuvuodesta 2014 ennen Kotikallion koulun ja lastensuojeluyksikön avautumista Kotikallion perustamiseen liittyvän ohjausryhmä kokoontumisessa (koulu, lastensuojelu, lasten- ja nuorisopsykiatria) pohdittiin aidon ja käytännönläheisen yhteistyömallin rakentamista. Pohdinnan tuloksena päätettiin kokeilla säännöllisiä työnohjauksellisia konsultaatiotapaamisia, jossa mahdollisuus perehtyä yhdessä Kotikalliossa asuvien ja/tai koulua käyvien nuorten tilanteisiin. Lisäksi sovittiin säännölliset yhteistyöryhmän tapaamiset, jossa mukana koulun, Kotikallion (lastensuojelu) ja psykiatrian monipuolinen edustus. Tässä vaiheessa lastensuojeluyksikön puolella Kotikalliossa työskenteli 4 sosionomia, 3 sairaanhoitajaa ja 3 lähihoitajaa ja koulussa työskenteli 4 koulunkäynninohjaajaa. Konsultatiivisen työnohjauksen tavoitteeksi hahmottui yhteisen ymmärryksen ja monipuolisten näkemysten lisääntyminen sekä moniammatillisuuden hyödyntäminen arkissa tilanteissa. Tavoitteeksi muodostui melko pian, että kaikilla aikuisilla Kotikallion yhteisössä olisi lasten ja nuorten kohtaamisissa suht samanlainen ymmärrys lapsen tilanteista ja tarpeista. Esillä oli usein esimerkiksi lapsen kriiseihin, traumatisoitumiseen ja neurologisiin haasteisiin liittyviä teemoja. Kotikallion yksikön alkua-

koina oli esillä myös päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat.

Kokonaisuutta tarkasteltaessa todettiin, että lähes kaikilla Kotikallion asiakkaista on ollut, ja tällä hetkellä kaikilla on, psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa kontakti. Lapset ja nuoret ovat siis todellakin meidän yhteisestä kohtaamisesta ja ymmärryksestä hyötyviä tulevia aikuisia.

Yhteistyöryhmän tapaamisissa on ollut mukana koulun, Kotikallion, lastensuojelun ja psykiatrian monipuolinen edustus esimiehineen. Tästä johtuen meidän oli mahdollisuus tehdä konkreettisia päätöksiä ja asettaa tavoitteita ja visioita yhteistyölle esim. yhteiset koulutukset ja toimintamallit. Koulutukset ovat liittyneet esim. varhaisen vuorovaikutuksen ja nuoruusiän kehityksen ymmärtämiseen nykyhetkessä, traumaattisiin kokemuksiin sekä neurologisiin pulmiin liittyvät haasteet. Yhteistyöryhmän työskentelyn tuloksena järjestettiin myös Kouvolan alueelle laajempi koulutus DDP-teeman ympärille. Matkan varrella olemme myös kokeilleet yhteistyömenetelmiä perhetapaamisten ja työparityönohjausten merkeissä.

Kaiken tämän yhteistyön tavoitteena meillä on ollut hoidollisuuden lisääntyminen ja ”arjen terapeuttisuuden” tavoittaminen koulussa ja lastensuojeluyksikössä. Esillä ovat olleet monipuoliset arvoihinkin liittyvät keskustelut: Kodinomaisuudesta, ennakoitavuudesta ja turvallisuudesta, rajaamisesta, lapsen varhaisen vuorovaikutukset ja perhetaustojen merkityksestä nykyhetkessä jne. Näitä kaikkia teemoja on mietitty yksilöllisesti jokaisen nuoren näkökulmasta. Tavoitteenamme yksikössä on ollut huomioida myös yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset siinä, miten nuorten kanssa toimitaan.

Työntekijöiden näkökulmasta positiivista palautetta on tullut siitä, että tiiviin yhteistyön, koulutusten ja työnohjausten avulla työryhmän näkemykset ja monipuolinen nuorten ja perheiden elämäntilanteen ymmärrys on lisääntynyt niin lastensuojeluyksikössä kuin koulussakin. Koulun näkökulma yhtenä nuoren toimintakyvyn mittarinakin on vahvistunut. Psykiatrian puolella varmasti myös ymmärrys sosiaalitoimea ohjaavista laeista ja käytännön haasteista on rutkasti lisääntynyt ja tämä on monipuolistanut ja helpottanut yhteistyön tekemistä. Jatkossa kehittäisimme yhteistyötämme vielä siten, että toivoisimme myös sosiaalityöntekijöiden kanssa tiiviimpää yhteistyötä ja esimerkiksi heidän osallistumista työnohjauksiin.

Kotikalliossa yhteistyön tekeminen lastensuojeluyksikön ja koulun välillä on erityisen tärkeää. Toiminnan aikana Kotikallion koulussa on ollut 15 oppilasta, joista kuusi on ollut sijoitettuna lastensuojeluyksikköön. Koko toiminnan aikana on kuusi lastensuojeluyksikköön sijoitettua lasta käynyt koulua Kotikallion koulussa. Tämän lisäksi on kaksi koulun oppilaista tarvinnut kiireellistä lastensuojelun apua. Lastensuojeluyksikköön sijoitetuista lapsista on kaksi tarvinnut erityisen tuen päätöksellä Kotikallion koulun tarjoamaa opetusta.

Kotikallion lastensuojeluyksikköön on toiminnan aikana (2.1.2015- 27.9.18) sijoitettu yhteensä 35 lasta, näistä on ollut viisi sellaista joilla ei ole ollut lasten/ nuorisopsykiatrian asiakkuutta. Edellä mainituista luvuista käy ilmi se, että Kotikallion toimijat sekä lasten- ja nuorisopsykiatria työskentelee aika pitkälle saman asiakaskunnan kanssa. Hyväksi havaittu kolmen eri hallintokunnan asiakaslähtöinen yhteistyö lisää toiminnan asiakasystävällisyyttä sekä lisää toimijoiden ymmärrystä toistensa tekemää työtä kohtaan.

Kirjoittajat:

Tiina Eloranta, psykiatrinen sairaanhoitaja, Carea nuorisopsykiatrian poliklinikka

Päivi Villi-Nikkanen, erityisluokanopettaja, Sarkolan koulu/ Kotikallion koulu

Petri Laitakari, vastaava ohjaaja, Kouvolan Perhetukikeskus/ Kotikallion yksikkö

Laitoshoidon nepsy-malli

Nuortenyhteisö Otsolassa kehitettiin ratkaisukeskeisen neuropsykiatrisen valmentajan mallia lastensuojelun laitoshoidon liittyen syksyllä 2018. Laitoksessa työskentelevä koulutettu nepsy-valmentaja toimi konsultoivana työntekijänä sekä omaohjaajan työparina. Hän toimi myös yksilövalmentajana lapsille ja nuorelle.

Nepsy-valmentajan työskentelylle koettiin tarvetta sijoitettujen lasten neurologisiin haasteisiin liittyen. Tarkoituksena oli, että nepsy-työskentelystä olisi hyötyä lapsille sekä lastensuojeluyksikön ammattilaisille. Kokeilun tavoitteena oli, että nepsy-valmentaja tuo tukea ja vinkkejä lapsen toiminnanohjaukseen, arjenhallintaan sekä

itsetunnon vahvistamiseen. Työskentelyn avulla pyrittiin vahvistamaan lapsen onnistumisen kokemuksia.

Työskentely mahdollisti tiiviimmän keskittymisen lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaiseen työskentelyyn. Lapset antoivat palautetta siitä, että he kokivat toiminnalliset harjoitukset helpommiksi, kuin kysymisen ja vastaamisen. Lapset pitivät myös siitä, että he saivat tehdä näkyviä juttuja, kuten vahvuuspuu ja miellekartta ADHD:n vaikutuksista lapseen. Omaohjaajilta tuli palautetta, että nepsy-valmentajan kanssa työskentely tuo uusia näkökulmia ja syvyyttä omaohjaajatyöhön.

Kokeilun myötä nepsy-toimintaa saatiin osaksi nuortenyhteisö Otsolan arkea. Nepsy-valmennus antoi uutta suuntaa laitoksen työskentelyyn ja se vahvisti erityisesti sijoituksen alkuvaiheen työskentelyä. Laitoshoidon nepsy-mallin kokeilun koko raportti (Ingraeus 2018) on LAPE Kymenlaakso –hankkeen loppuraportin liitteenä.

Linkkivinkkejä:

- **Mitä sinulle kuuluu? -materiaali**, sosiaalityöntekijän tueksi sijoitetun lapsen tapaamisiin. Materiaali löytyy osoitteesta: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-valvonta/mita-sinulle-kuuluu>
- **Uudistuva lastensuojelu: Kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa**. 2018. Petrelius, Päivi, Eriksson, Pia. Artikkelikokoelma on tehty osana LAPE:n valtakunnallista lastensuojelun kehittämistä. Julkaisu löytyy osoitteesta: <https://www.julkari.fi/>
- **Ihmisen kokonen lastensuojelu –Kymenlaakson lastensuojelun blogi:** <https://ihmisenkokonenlastensuojelu.wordpress.com/>

7 Kuntoutusmalli koulunkäynnin, lapsen ja perheen tukena

Lapsen koulukuntoisuuden tukemiseen kehitettiin uudenlainen työskentelymalli Kouvolan kaupungin lapsiperhepalveluiden/perhetyön, koulun erityisen tuen palveluiden ja Carean lastenpsykiatrian yhteistyönä. Kehittämisen tarve lähti liikkeelle siitä, että kaupungissa on koulusta sairaslomalla olevia lapsia, joiden koulukuntoisuuden ja koko perheen tukemiseen haluttiin löytää uudenlaisia ratkaisuja. Mallin kokeilua varten Kouvolan lapsiperheiden palveluissa koulutettiin kuntoutusperheitä, jotka toimivat yhteistyössä perheen, koulun, perhetyön ja lastenpsykiatrian kanssa.

Kuntoutusmallin tarkoituksena on lapsen koulukuntoisuuden monialainen tukeminen tilanteissa, joissa lapsen kyky käydä koulua on vaikeutunut. Koulun toimijat kutsuvat perheen ja heidän kanssa työskentelevät koolle tilanteessa, jossa arvioidaan yhdessä, olisiko kuntoutusmalli sopiva tuen muoto lapselle ja perheelle. Jos näin todetaan, lapselle etsitään sopiva kuntoutusperhe.

Perheen kanssa työskentelevät toimijat tekevät yhteisen arvioinnin ja

Oppimisen ja koulunkäynnin työryhmä
 Todetaan, että erityisen tuen muodot eivät riitä lapsen koulunkäynnin tukemisessa

Huoltajapalaveri
 Erityisen tuen koordinaattori pyytää vanhemmilta luvat tietojen saantiin ja monialaiseen yhteistyöhön (lausunnot, tutkimukset ym.)

Erityisen tuen koordinaattori / koulu kutsuu koolle alkupalaverin.

Lupa- ja suostumusasiat

YHTEINEN ARVIOINTI

- Koulun kutsumana pidetään perheen kanssa alkupalaveri, jossa ovat jo mahdollisesti mukana perhettä auttavat työntekijät.
- Palaverissa arvioidaan yhdessä, olisiko kuntoutusperhe lapselle sopiva tuen muoto.
- Jos lapsella ei ole asiakkuutta lastenpsykiatrialla, tarvittaessa voidaan ottaa yhteys lastenpsykiatrian konsultaatiopuhelimeen.
- Jos tuen muoto arvioidaan lapselle ja perheelle sopivaksi, sopivan kuntoutusperheen selvittely alkaa.

Erityisen tuen koordinaattori käynnistää kouluun liittyvän prosessin ja toimenpiteet.
 Perhetyön palveluvastaava selvittää lapselle sopivaa kuntoutusperhettä.
 Sovitaan yhdessä tutustumiskäynti kuntoutusperheeseen.

KUNTOUTUSMALLI KOULUNKÄYNNIN, LAPSEN JA PERHEEN TUkena

- Kuntoutusmallin tarkoituksena on lapsen koulukuntoisuuden monialainen tukeminen tilanteissa, joissa lapsen kyky käydä koulua on vaikeutunut. Perhettä auttavat tahot tekevät yhteisen arvioinnin ja suunnitelman yhdessä perheen kanssa. Tuki räätälöidään lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan.
- Tuki toteutetaan monialaisena työskentelynä lapsen ja perheen kanssa.
- Kuntoutusperhe tekee yhdessä lapsen kanssa arjen suunnitelman, jossa keskeisenä ovat lapsen kokemukset, koulunkäynti ja toiveet.
- Työskentelyn tarkoituksena on löytää yhdessä lapsen ja perheen vahvuudet sekä tukea lasta ja koko perhettä.
- Työskentelyn tavoitteena on, että lapsi voi palata kouluun.

YHTEINEN SUUNNITELMA

Mukana perhe, kuntoutusperhe, koulu sekä perhettä auttavat työntekijät.

Tehdään yksi yhteinen suunnitelma, jossa sovitaan yhdessä tavoitteet, toiminta, kesto, yhteistyön mallit:

- lapsen, perheen ja koulun tavoitteet
- kuinka monta pv/vko lapsi on kuntoutusperheessä, jakson kesto
- miten koulutyötä tehdään kuntoutusperheessä / koulussa
- miten muut toimijat työskentelevät
- sovitaan yhteistyötahojen välisestä tiedonkulusta ja seurannasta

Sovitaan yhdessä, kuka on perheen vastuutyöntekijä.

Kuntoutusperhe tekee yhdessä lapsen kanssa arjen suunnitelman.

Alkuarvio

LAPSI KUNTOUTUSPERHEESSÄ

Lapsi on arkisin kuntoutusperheessä ajan, joka on sovittu suunnitelmassa.

Tavoitteena on lapsen tukeminen kokonaisuutena sekä koko perheen kuntouttaminen monialaisen verkoston avulla:

- Koulu huolehtii kuljetuksista ja pedagogisesta tuesta sekä oppimisympäristön muutostarpeista.
- Perhettä auttava verkosto on yhteyksissä min. 1 krt / vko (puhelimitse, tapaamiset).
- Mukana työskentelyssä ovat opettaja, kuraattori, perhetyö, ja muut palvelut lapsen ja perheen tarpeiden mukaan esim. lastensuojelu, lastenpsykiatria, aikuisten palvelut.

Loppuarvio

TAVOITE:
 Lapsi palaa kouluun
 Suunnitelmallinen paluu kouluun tuen avulla.
 Kuntoutusperhe voi jatkaa lapsen tukena

suunnitelman yhdessä perheen kanssa. Suunnitelmassa sovitaan lapsen, perheen ja koulun tavoitteet, kuntoutusjakson kesto, miten koulutyötä tehdään kuntoutusperheessä, miten muut toimijat työskentelevät jakson aikana. Suunnitelmassa sovitaan myös verkoston yhteydenpidosta ja tuen seurannasta. Lapsi on arkisin kuntoutusperheessä ajan, joka on sovittu yhdessä suunnitelma-palaverissa. Tuki räätälöidään lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan ja tuki toteutetaan monialaisena työskentelynä lapsen ja perheen kanssa. Kuntoutusperhe tekee yhdessä lapsen kanssa arjen suunnitelman, jossa keskeisenä ovat lapsen kokemukset, koulunkäynti ja toiveet. Työskentelyn tarkoituksena on löytää yhdessä lapsen ja perheen

vahvuudet sekä tukea lasta ja koko perhettä. Kuntoutusmallin mukaisen työskentelyn tavoitteena on, että lapsi voi palata kouluun. Kuntoutusperhe voi jatkaa lapsen ja perheen tukena myös kouluun palaamisen jälkeen.

Hankkeen aikana yhteistyö alkoi kahden perheen kanssa. Nämä kokemukset näyttävät suuntaa kehittämislle jatkossa. Malli pyrkii yhdistämään eri toimijoiden työskentelyä niin, että se edistää lapsen ja koko perheen kuntoutumista tavoitteena lapsen palaaminen kouluun.

8 Osallisuuden äärellä

Yhtenä kehittämisen keskeisenä tavoitteena oli saada asiakkaiden näkökulmia ja kokemuksia mukaan lastensuojelun kehittämiseen. Asiakkaiden osallisuuden mahdollistamiseen ja vahvistamiseen liittyen on jo monenlaisia olemassa olevia malleja. Kymenlaakson kuntien lastensuojelussa ei ollut hankkeen alkaessa kokemusasiantuntija-/kehittäjäasiakastoimintaa. Lastensuojelun kehittäjäryhmiä innostettiin hankkeen aikana tehtäviin kokeiluihin osallisuuden vahvistamiseen liittyen. Ajatuksena oli, että LAPE:n aikana kokeiltaisiin esimerkiksi kehittäjäasiakastoimintaa. Lisäksi asiakkaita pyrittiin saamaan mukaan lastensuojelun kehittäjäryhmiin.

Lastensuojelun kehittämisen alkuvaiheessa järjestettiin Osallisuuden äärellä – iltapäivä, jonka tarkoituksena oli vahvistaa lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian ammattilaisten ymmärrystä osallisuuteen, kokemusasiantuntijuuteen ja yhteiskehittämiseen liittyen. Iltapäivä rakentui asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijanuorten puheenvuorojen ja esimerkkien ympärille.

Kouvolan perhetyössä käynnistettiin perhetyön kehittäjäasiakasryhmä teemalla ”tutkitaan yhdessä, mikä oikeasti auttaa” tammikuussa 2018. Ryhmän käynnistymistä ideoitiin osana LAPE:n kehittämistä. Ryhmän vetämisestä vastasivat perhetyön esimiehet. Ryhmä kokoontui noin kolmen viikon välein. Ryhmän kokeiluvaihe kesti tammikuusta kesäkuuhun. Tämän jälkeen ryhmän toiminta jatkui asiakkaiden ja ammattilaisten yhteisestä toiveesta. Ryhmän kehittäjäasiakkaita osallistui lastensuojelun verkostoiltpäiviin, perhetyön yhteiskehittämispajaan sekä perhetyön kehittäjäryhmän tapaamiselle. Näiden tilaisuuksien osallistujat pitivät asiakkaiden osallistumista erittäin tervetulleena. Kotkan perhetyön kehittäjäasiakasryhmä alkoi toukokuussa 2018. Ryhmän suunnitelmassa on kokoontua n. neljä kertaa vuodessa. Molemmissa kehittäjäasiakasryhmissä on käsitelty perhetyön sisältöelementtejä ja perhetyön prosesseja. Ryhmien kautta on tullut tärkeitä näkökulmia ja kokemuksia perhetyön kehittämiseen. Molemmat perhetyön kehittäjäasiakasryhmät jatkavat edelleen toimintaansa.

Perhehoidon kehittäjäryhmässä oli alusta asti mukana perhehoitajia. Perhehoidossa suunniteltiin nuorten ryhmän perustamista. Ryhmää suunniteltiin Kouvolaan, mutta

ryhmä ei valitettavasti toteutunut LAPE:n aikana. Kymenlaakson perhehoitajat ry perusti ryhmän nuorille syksyllä 2017. Ryhmässä on perhehoitoon sijoitettuja nuoria ja sijaisisaruksia ja ryhmä jatkaa edelleen toimintaansa. Kotkassa käynnistettiin perhehoitajien kahvila alkuvuodesta 2018. Perhehoitajien kahvilatoiminta on suunnattu kotona oleville perhehoitajille ja lapsille. Perhehoitajien kahvila järjestetään kaksi kertaa kuukaudessa.

Vanhempia saatiin mukaan lastensuojelun kehittäjäryhmiin alkuvuodesta 2018. Laitoshoidon ja perhekuntoutuksen kehittäjäryhmien sekä lastensuojelun kehittäjätyöskentelyyn osallistui kehittäjäasiakasvanhempia, joilla oli omakohtaista kokemusta lastensuojelun palveluista.

Huostanotettujen lasten vanhemmille suunnatut Voikukkia-ryhmät eivät olleet toiminnassa hankkeen aikana. Ryhmät olivat toimineet aiemmin Kouvolassa ja Kotkassa, mutta molemmissa kunnissa oli haasteita saada vanhempia mukaan ryhmiin. Voikukkia-vertaisohjaajana ja tukihenkilönä toiminut kokemusasiantuntijavanhempia oli aktiivisesti mukana lastensuojelun kehittämisessä. Hän toi esiin vertaistuen merkitystä vanhemmille. Vertaistuellisen toiminnan kautta vanhemman on mahdollista saada tukea muilta samoja elämäkokemuksia omaavilta vanhemmilta. Voikukkia-toiminnan kehittämistä on suunniteltu Kymenlaaksossa avoimempaan suuntaan, jos ryhmiin ei löydy vanhempia. Kotkassa on suunnitteilla Voikukkia-kahvilatoimintaa, jonka tarkoituksena on madaltaa osallistumiskynnystä ryhmään verrattuna. Kahvilatoiminta oli suunnitteilla myös Kouvolan lastensuojelussa loppuvuodesta 2018. Vanhempien kanssa työskentelyn merkitystä korostettiin kaikissa lastensuojelun kehittäjäryhmissä. Vanhempien kanssa työskentelyyn toivotaan lisää aikaa ja uusia työskentelymalleja.

Asiakkaiden mukana olo on tuonut uusia, tärkeitä ja arvokkaita näkökulmia lastensuojelun kehittämiseen. Se on avannut ammattilaisten ajatusmaailmaan uusia ulottuvuuksia. Yhdessä kehittäminen on todettu hedelmälliseksi ja sille toivotaan jatkoa myös LAPE:n jälkeen. Tilan ja mahdollisuuden luominen ammattilaisten ja asiakkaiden vuoropuhelulle palveluiden kehittämiseen liittyen, on tärkeää saada tulevaisuudessa osaksi lastensuojelun palveluiden rakenteita.

Lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen lastensuojelussa ja sen kehittämisessä vaatii erityistä huomiota tulevaisuudessa. LAPE:n aikana on saatu hyviä ja tärkeitä kokemuksia vanhempien osallistumisesta lastensuojelun kehittämiseen. Jatkossa olisi erityisen tärkeää saada myös lasten ja nuorten kokemuksia kehittämiseen. Esimerkiksi jälkihuollossa olevalla nuorella on voinut kertyä useiden vuosien kokemus erilaisista palveluista. Näitä kokemuksia olisi tärkeää saada myös lastensuojelun kehittämiseen.

Miten asiakkaiden osallisuus lastensuojelun kehittämisessä mahdollistetaan LAPE:n jälkeen? Miten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus ovat osana maakunnan lastensuojelun rakenteita tulevaisuudessa?

9 Yhdessä eteenpäin

Lastensuojelun toimintakulttuurin muutos on käynnistynyt vauhdilla systeemisen mallin pilotoinnin sekä muun lastensuojelun kehittämisen myötä. Siitä huolimatta, että kehittämistä on tehty haastavassa tilanteessa, jossa lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvusuunnassa. Lastensuojelua kehitettiin usean eri tavoitteen alla vuosina 2017-2018. Hanke-aika oli lyhyehkö tavoiteltaviin asioihin peilattuna. Hankkeen aikana verkostoiduttiin, ylitettiin raja-aitoja ja haettiin uudenlaista tapaa kehittää asioita yhdessä lastensuojelun ammattilaisten, asiakkaiden ja yhteiskumppaneiden kanssa. Kehittämistyöllä luotiin suuntaa ja pohjaa tulevalle kehittämistyölle, joka on ajankohtaista palveluiden siirtyessä pian yhteen kuntayhtymään.

Tutustumiseen ja luottamuksen rakentamiseen asiakastyössä tarvitaan aikaa. Tämä vaatii sitä, että lastensuojelun ammattilaisilla on riittävästi aikaa kohdata asiakkaita kasvokkain. *Miten varmistetaan, että lastensuojelun ammattilaisilla on riittävästi aikaa asiakkaiden kohtaamiseen ja sitä kautta vaikuttavaan asiakastyöhön?*

Lastensuojelun kehittäjäryhmissä nousi erityisesti esiin vanhempien kanssa työskentely, mutta erityisesti tästä keskusteltiin sijaishuollon kehittäjäryhmissä. Työskentely keskittyy yleensä enemmän lapsen kanssa työskentelyyn, eikä vanhempien kanssa tehtävään työhön jää aina tarpeeksi aikaa. Tähän toivotaan muutosta ja uusia

toimintatapoja. Perhe halutaan nähdä aidosti kokonaisuutena. Kehittämisessä mukana olleet vanhemmat toivat esiin myös vertaistoiminnan tärkeyden. Vertaistoiminta voi tuoda toivoa tulevaan, kun huomataan, että on muitakin samassa tilanteessa olevia. Vertaistoiminnan mahdollistaminen ja kehittäminen ovat tärkeitä kehittämiskohteita lastensuojelussa. *Miten vertaistoiminta on osa lastensuojelun palveluita tulevaisuudessa? Miten varmistetaan, että vanhempi saa tarvitsemansa tuen esimerkiksi lapsen sijoituksen aikana?*

Lastensuojelun kehittämiseen tarvitaan lasten, nuorten ja perheiden näkökulmia myös jatkossa. LAPE:n aikana mahdollistettiin vanhempien osallistuminen kehittämiseen. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistuminen lastensuojelun kehittämisessä vaatii huomiota ja kehittämistä jatkossa. LAPE:n aikana on pyritty vahvistamaan lastensuojelun ammattilaisten osaamista ja ymmärrystä osallisuudesta, kokemusasiantuntijuudesta ja yhteiskehittämisestä.

Yhteiskehittäminen on hyvä tapa vahvistaa palveluita jatkossa. Näin saadaan eri toimijoiden, ammattilaisten ja asiakkaiden ääntä sekä näkökulmia kehittämiseen. Tällä tavalla voidaan päästä myös organisaatorajoja ylittävään yhteiskehittämiseen, palveluiden päällekkäisyyden vähentämiseen ja uudenlaisten yhteistyömallien luomiseen. Palveluiden yhteen sovittaminen selkeyttää palveluita ja tuo aidosti asiakasta ja perhettä keskiöön. Tähän päästään esimerkiksi eri toimijoiden yhteisellä työskentelyllä, kuten yhteisillä perhetapaamisilla, kotikäynneillä, arvioinnilla ja suunnitelmilla.

Lastensuojelua kehitetään parhaillaan myös valtakunnan tasolla, joka luo tarvittavaa tukea myös maakunnan kehittämiseen. Valtakunnan tasolla on työstetty esimerkiksi sijaishuollon laatuksiteereitä, perhehoidon toimintaohjetta, sosiaalityön ja perhetyön porrasteisuutta. Valtakunnallisen sijaishuolto- ja perhehoidon kehittäminen on työn alla. Muutokset siis jatkuvat, mutta ne tuovat lastensuojeluun uudenlaisia työvälineitä ja toimintatapoja.

Toivon ylläpitäminen on keskeinen osa lastensuojelutyötä, mutta se on tärkeää myös lastensuojelun ammattilaisten keskuudessa. Toivo vie eteenpäin, myös lastensuojelun kehittämisessä.

